

บทที่ 3

การคุ้มครองสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังตามกฎหมายไทย และตามกฎหมายต่างประเทศ

สำหรับเนื้อหาในบทนี้จะกล่าวถึงหลักกฎหมายขององค์การสหประชาชาติ พันธกรณีระหว่างประเทศ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย ซึ่งจะกล่าวโดยรวมในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับปัญหากฎหมายในเรื่องดังกล่าวของไทย และเพื่อนำข้อดีในการคุ้มครองผู้ต้องขังในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารมาปรับใช้กับระบบกฎหมายไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อให้เกิดประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมและเป็นรูปธรรมมากที่สุด

3.1 การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังตามกฎหมายไทย

3.1.1 รัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยทุกคนไว้ในหมวด 3 เช่น

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 5 ประชาชนชาวไทยไม่ว่าแหล่งกำเนิด เพศหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 36 มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดรับรองและคุ้มครองเสรีภาพของบุคคล ในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้ง การกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษา ความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 39 วรรค 2 ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด วรรค 3 ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39 วรรค 2 ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และมาตรา 39 วรรค 3 ยังกำหนดว่า ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ซึ่งข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้กำหนดสิทธิของผู้ต้องขังไว้ เช่น อนามัยของผู้ต้องขังเครื่องนุ่งห่มหลับนอน อาหาร การรักษาพยาบาล และการติดต่อกับบุคคลภายนอก เป็นต้น นอกจากนี้ข้อกำหนดดังกล่าวยังให้สิทธิกับผู้ต้องขังสามารถยื่นเรื่องร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นได้กรณีไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือถูกเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ลงโทษทางวินัยไม่เป็นธรรม

ส่วนในเรื่องสิทธิในการเยี่ยมผู้ต้องหาหรือจำเลยทั้งโดยทนายหรือนุคคลทั่วไป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้มีกรบัญญัติไว้ในหมวดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40

มาตรา 40 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง
2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณาซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐาน เรื่องการได้รับพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำ เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ

6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความและการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

8) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม รวมไปถึงสิทธิในการเยี่ยมผู้ต้องหาหรือจำเลยทั้งโดยทนายความหรือบุคคลทั่วไป โดยบุคคลผู้ถูกควบคุม คุมขัง หรือจำคุก ย่อมมีสิทธิพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวและมีสิทธิได้รับการเยี่ยมตามสมควรอันเป็นสิทธิที่ผู้ต้องขังได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด อย่างไรก็ตาม สิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารจะเป็นสิทธิในความเป็นส่วนตัวซึ่งถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานประการหนึ่งที่ผู้ใช้อำนาจปกครองไม่มีอำนาจที่จะลบเลือนและมีอาจจะก้าวล่วงได้ และบุคคลทุกคนย่อมสามารถกระทำการใดๆ ก็ได้ตราบเท่าที่ไม่กระทบสิทธิของบุคคลอื่น แต่ในบางกรณีรัฐมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าแทรกแซงสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะ ซึ่งการกระทำของรัฐดังกล่าวจะต้องเป็นการกระทำที่ได้สัดส่วนกับวัตถุประสงค์นั้น และจะต้องเป็นการเข้าแทรกแซงโดยมีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน จึงจะเข้าข่ายยกเว้นของการแทรกแซงสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมาย

3.1.2 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หมายถึง กระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ต่อเนื่องนับจากที่ได้รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ในเรือนจำ จนผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ ดังนั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจึงครอบคลุมภารกิจในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ทั้งในด้านการจัดสวัสดิการ การอบรมแก้ไข การควบคุมดูแลให้อยู่ในระเบียบวินัยและไม่หลบหนี ภายใต้หลักการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 โดยแบ่งขั้นตอนและมาตรการในการควบคุมและปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้เป็น 3 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1. การรับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ในเรือนจำ

การรับตัวผู้ต้องขัง เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยเริ่มตั้งแต่การรับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำตามหมายศาล คำสั่งของผู้มีอำนาจ และรวมไปถึงการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ติดตัวเข้ามาในเรือนจำ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การขัง และการย้ายผู้ต้องขัง การอบรมกฎระเบียบ และข้อพึงปฏิบัติของผู้ต้องขังในเรือนจำ

ช่วงที่ 2. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในระยะที่ผู้ต้องขังอยู่ระหว่างการจองจำ

ในขั้นตอนนี้รวมไปถึงการดำเนินการอบรมแก้ไข และจัดบริการต่างๆ ให้แก่ผู้ต้องขัง เช่น การจัดบริการด้านอาหาร การรักษาพยาบาล การจัดการศึกษาและการฝึกวิชาชีพ การให้ความสะดวกและประโยชน์บางประการสำหรับผู้ต้องขัง รวมถึงการควบคุมผู้ต้องขังให้อยู่ในระเบียบวินัย การควบคุมรักษาการณ์ มาตรการควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำ และมาตรการควบคุมผู้ต้องขังนอกเรือนจำ

ช่วงที่ 3. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังภายหลังปล่อยตัว

เป็นการกิจขั้นตอนสุดท้ายในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ซึ่งการควบคุมผู้ต้องขังจะสิ้นสุดลงหมดภาระหน้าที่ของการราชทัณฑ์เมื่อได้รับการปล่อยตัว

ในเรื่องสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขัง ปรากฏอยู่ยังในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 33 ที่กำหนดว่า ให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อจากบุคคลภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากทนาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ภายใต้ข้อบังคับที่อธิบดีวางไว้

จะเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 ที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์กล่าวถึงนี้คือ มาตรา 8 (2) ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “นับแต่เวลาที่ขึ้นฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้...ฯลฯ... พุดจากกับทนายหรือผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง”

จากมาตรานี้เห็นชัดว่าผู้ต้องขังที่จะได้รับความคุ้มครองหรือผู้ต้องขังที่ถูกฟ้องและศาลรับฟ้องตกเป็นจำเลยแล้ว ไม่รวมผู้ต้องขังอื่น ต่อมาปี พ.ศ. 2527 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2527 เพิ่มเติมมาตรา 7 ทวิ คุ้มครองสิทธิผู้จับหรือผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวนด้วยดังนี้

มาตรา 7 ทวิ ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมหรือขัง มีสิทธิดังต่อไปนี้

- (1) พบและปรึกษาผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง
- (2) การเยี่ยมตามสมควร
- (3) ได้รับการพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา มีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นทราบถึงสิทธิตามวรรคหนึ่ง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 ให้ยกเลิก มาตรา 7 ทวิ และเปลี่ยนมาเป็นมาตรา 7/1 แทน โดยคุ้มครองสิทธิผู้จับหรือผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวนด้วยดังนี้

มาตรา 7/1 ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้ใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก และให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหามีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) พบและปรึกษาทนายผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
- (2) ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน
- (3) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร
- (4) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วย

ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหามีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหานั้นทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิตามวรรคหนึ่ง¹

ข้อที่ควรสังเกตสำหรับมาตรานี้คือ กฎหมายบัญญัติให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา มีหน้าที่แจ้งสิทธิให้ผู้ซึ่งตนไว้วางใจนั้นทราบ ดังนั้นในกรณีที่นำตัวบุคคลนั้นมาขังไว้ในเรือนจำ จึงตกเป็นหน้าที่ของพัศดีซึ่งเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา ที่จะต้องแจ้งสิทธิดังกล่าวเพราะกฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่

อย่างไรก็ตามการเยี่ยมหรือติดต่อกับทนายก็จะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับที่อธิบดีกรมราชทัณฑ์วางไว้ด้วย

ในสังคมที่เจริญแล้ว กฎหมายของประเทศนั้นๆ จะได้รับการเคารพและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด กฎหมายสามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนได้อย่างเต็มที่ สิทธิขั้นพื้นฐานอันหนึ่งของประชาชนก็คือ สิทธิที่จะพบและพุดจากับทนายความสองต่อสองได้ เมื่อถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ทั้งนี้โดยปราศจากการข่มขู่คุกคามทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถต่อสู้ข้อกล่าวหาได้เต็มที่ หรือเมื่อถูกคุกขัง ก็มีสิทธิจะได้เยี่ยมเยียนได้ มิใช่ขาดหายเหมือนตายจาก

¹ มาตรา 7/1 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547.

กฎหมายไทยมิใช่จะล้าสมัยไปเสียทีเดียว ดังเช่นที่บัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรานี้และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่น่าเสียดายที่ในการปฏิบัติยังห่างกฎเกณฑ์มาก

ขอให้พิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 8 ทั้งมาตรา ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องแล้วจำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้”

(1) แต่งทนายแก้ต่างในชั้นไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ในศาลชั้นต้นตลอดจนชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

(2) พุดจากับทนายหรือผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง

(3) ตรวจสอบสำนวนการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล และคัดสำเนาหรือขอสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียม

(4) ตรวจสอบสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐาน และคัดสำเนาหรือรูปถ่ายสิ่งนั้นๆ ถ้าจำเลยมีทนายๆ นั้นย่อมมีสิทธิทำนองเดียวกับจำเลยดังกล่าวนี้ด้วย

ในชั้นสอบสวน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามสมควรคือ... “มาตรา 134 เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมาหรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเองหรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าเจ้าพนักงานเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว นามสกุล ชาติ บิดา มารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งข้อหาให้ทราบ และต้องบอกให้ทราบก่อนว่าถ้อยคำที่ผู้ต้องหาเหล่านั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานอันเขาในการพิจารณาได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็จงจำคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้

มาตรา 135 ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการอย่างใดๆ ซึ่งเป็นการล่อลวงหรือให้สัญญาแก่ผู้ต้องหาเพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใดๆ ในเรื่องที่ต้องหา นั้น”

การให้จำเลยพบทนายนี้ ตามข้อบังคับอริบดิกรมราชทัณฑ์ ฉบับที่ 1 อนุญาตให้ทนายพบกับผู้ต้องขังทุกวันและทุกเวลาตั้งแต่ 8.00 ถึง 16.00 น. นอกจากนี้ในกรณีพิเศษยังอาจขออนุญาตผู้บัญชาการเรือนจำ พบผู้ต้องขังนอกเวลานี้ได้อีกด้วย ยกเว้นเวลาที่นำตัวผู้ต้องขังเข้าห้องเก็บตัวในเรือนนอนแล้ว เพราะในเวลาเช่นนั้นนอกจากจะไม่สะดวกแล้ว ยังอาจไม่ปลอดภัยในการควบคุมด้วย และในกรณีที่ทนายต้องการเจรจาหรือพูดคุยเป็นความลับกับผู้ต้องขังก็ทำได้ โดยการให้เจ้าพนักงานที่ควบคุมออกไปคุมเชิงอยู่ไกลๆ เท่าที่จะไม่ได้ยินการสนทนา ในปัจจุบันเรือนจำบางแห่งได้จัดสถานที่ไว้ให้ผู้ต้องขังได้พบและพูดคุยกับทนายเป็นการเฉพาะแล้ว

3.1.3 กฎหมายที่เกี่ยวกับการสื่อสารผ่านทางจดหมายของผู้ต้องขัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการตรวจการสื่อสารที่บุคคลมีถึงกันไว้ในมาตรา 36 ความว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

สำหรับในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ไม่ได้ระบุเกี่ยวกับการตรวจจดหมายไว้ และในกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ก็ไม่ได้ ระบุเช่นกัน เพียงแต่ระบุถึงการร้องทุกข์ไว้ดังนี้

ข้อ 121 การร้องทุกข์ การยื่นเรื่องราว การถวายฎีกานั้น... ในกรณีที่ผู้ต้องขังขอสงวนข้อความเป็นลับ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำอยู่ใกล้ในระยะที่อาจอ่านเข้าใจข้อความหรือขออ่านหรือยอมให้ผู้อื่นมีโอกาสดังนั้น นอกจากบุคคลที่ผู้ต้องขังนั้นยินยอม

ข้อ 125 ข้อความในหนังสือร้องทุกข์ เรื่องราวนั้นและฎีกานั้น ผู้ต้องขังจะขอรักษาเป็นความลับก็ได้ ในกรณีนั้น ให้สอดหนังสือไว้ในซองและผนึกเสีย หน้าซองให้เขียนว่า “ลับ” ถ้าผู้ต้องขังไม่ได้เขียนคำนี้ไว้ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำเมื่อทราบความประสงค์ หนังสือเช่นนั้น ห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำอ่าน แต่มีหน้าที่จัดส่งไปยังผู้รับ หากเป็นหนังสือถึงรัฐมนตรีหรือทูตเกล้าฯ ถวายให้ส่งไปยังอธิบดีดำเนินการต่อไปตามสมควร²

อย่างไรก็ตาม การรับส่งจดหมายถือเป็นประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับชั้นของผู้ต้องขัง ซึ่งระบุไว้ในข้อบังคับอธิบดีกรมราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 3) เรื่องกำหนดความสะดวกและประโยชน์บางประการสำหรับผู้ต้องขังโดยการรับส่งจดหมายของผู้ต้องขังในประเทศตามลำดับขั้นของผู้ต้องขังมีดังนี้

² คณะกรรมการตรวจจดหมายของผู้ต้องขังในต่างประเทศ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. (2551). การศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจจดหมายของผู้ต้องขังในต่างประเทศ. หน้า 78.

ชั้นของผู้ต้องขัง	ความถี่ในการรับส่งจดหมายผู้ต้องขัง
ชั้นเยี่ยม	อนุญาตให้ส่งจดหมายถึงญาติมิตรได้
ชั้นดีมาก	อนุญาตให้ส่งจดหมายถึงญาติมิตรสัปดาห์ละ 2 ครั้ง
ชั้นดี	อนุญาตให้ส่งจดหมายถึงญาติมิตรสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
ชั้นกลาง	อนุญาตให้ส่งจดหมายถึงญาติมิตร 2 สัปดาห์ต่อ 1 ครั้ง
ชั้นเลว	อนุญาตให้ส่งจดหมายถึงญาติมิตร 3 สัปดาห์ต่อ 1 ครั้ง
ชั้นเลวมาก	อนุญาตให้ส่งจดหมายถึงญาติมิตร 4 สัปดาห์ต่อ 1 ครั้ง

จะเห็นได้ว่า กรมราชทัณฑ์ออกข้อบังคับอธิบดีกรมราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 3) เรื่องกำหนดความสะดวกและประโยชน์บางประการสำหรับผู้ต้องขัง ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2480 กำหนดว่าการอนุญาต ให้ส่งจดหมายถึงญาตินั้นให้เป็นไปตามลำดับชั้นของผู้ต้องขัง กล่าวคือผู้ขังชั้นเยี่ยมไม่มีการจำกัดส่งจดหมาย ผู้ต้องขังชั้นดีมากอนุญาตให้ส่งจดหมายสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ผู้ต้องขังชั้นดีอนุญาตให้ส่งจดหมายสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ผู้ต้องขังชั้นกลางอนุญาตให้ส่งจดหมาย 2 สัปดาห์ต่อ 1 ครั้ง ผู้ต้องขังชั้นเลว อนุญาตให้ส่งจดหมาย 3 สัปดาห์ต่อ 1 ครั้ง ผู้ต้องขังชั้นเลวมาก อนุญาตให้ส่งจดหมาย 4 สัปดาห์ต่อ 1 ครั้ง ส่วนคนต้องขังและคนฝากมีข้อบังคับที่ 1/2499 เรื่องแก้ไขข้อบังคับอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฉบับที่ 3 ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2480 กำหนดให้ได้รับอนุญาตให้ส่งจดหมายถึงญาติมิตรได้โดยไม่จำกัดจำนวน

การอนุญาตให้ติดต่อสื่อสารทางจดหมายนี้จำเป็นต้องจำกัดขอบเขตการติดต่อสื่อสารไว้บางประการเช่น จำกัดประเภท เนื้อหาหรือจำนวนที่ส่งหรือได้รับการจำกัดถ้อยคำในจดหมาย ต้องไม่ให้ มีข้อความที่เกี่ยวกับการพยายามช่วยเหลือผู้ต้องขังให้หลบหนีหรือข้อความอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการสอบสวนดำเนินคดีหรือความปลอดภัยและการรักษาความสงบเรียบร้อยของสถานที่ควบคุม ข้อความอันเป็นการอนาจาร ขัดต่อศีลธรรมอันดี ข้อความวิพากษ์วิจารณ์การเมือง ศาล การบริหารงานองค์กรแห่งรัฐธรรมนูญตลอดถึงข้อความอันเป็นการสบประมาทต่อผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่อื่นๆ อีกทั้งยังอาจกำหนดความยาวของจดหมายแต่ละฉบับและระยะเวลาการติดต่อทางจดหมายได้ด้วย

ดังนั้น กรณีที่เจ้าพนักงานเรือนจำจะทราบถึงข้อความในจดหมายที่ผู้ต้องขังส่งให้แก่บุคคลภายนอกส่งแก่ผู้ต้องขังต้องเปิดและตรวจสอบข้อความหรือเนื้อหาในจดหมาย โดยมีอ้างเหตุผลในการตรวจสอบจดหมายที่ได้รับหรือส่งออกไปนอกเรือนจำไว้ต่างกัน โดยเหตุผลในการตรวจสอบเนื้อหาของจดหมายที่ส่งมาให้ผู้ต้องขังนั้นกระทำเพื่อต้องการสืบค้นข้อความเกี่ยวกับการหลบหนี สิ่งของต้องห้าม ข้อความลามก และสารเสพติดต่างๆ

ส่วนการตรวจสอบจดหมายที่ส่งออกไปนอกเรือนจำมีความจำเป็นเพื่อปกป้องสาธารณะจากแผนการที่ผิดกฎหมายหรือจดหมายที่มีข้อความหมิ่นประมาท ข่มขู่ หรือลามก และเพื่อทราบเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของแผนการหลบหนีและความไม่พอใจหรืออุปสรรคต่างๆ ของผู้ต้องขัง ซึ่งการกำหนดขอบเขตการติดต่อสื่อสารไว้เช่นนี้ถือได้ว่าเป็นมาตรการในการรักษาระเบียบวินัยและความสงบเรียบร้อยของเรือนจำประการหนึ่ง

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเรือนจำอนุญาตให้ผู้ต้องขังรับส่งจดหมายได้ตามต้องการโดยไม่ได้คำนึงถึงขั้นเป็นหลัก เนื่องจากรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่าเป็นสิทธิของบุคคลในการติดต่อสื่อสาร และเรือนจำเห็นว่าการติดต่อกับญาติน่าจะทำให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังและการปรับตัวภายหลังพ้นโทษ

นอกจากกฎหมายที่เกี่ยวกับการการสื่อสารผ่านทางจดหมายของผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์ยังได้ออกหนังสือที่เกี่ยวกับการตรวจจดหมายของผู้ต้องขังเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติในการตรวจจดหมายซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้มีหนังสือแจ้งเรือนจำให้ตรวจจดหมายหรือเอกสารของผู้ต้องขัง เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการนัดแนะ การวางแผนก่อความวุ่นวาย หรือหลบหนี พร้อมทั้งลงนามผู้ตรวจทุกครั้งและให้ตรวจสอบและจดบันทึกชื่อที่อยู่ของบุคคลที่ผู้ต้องขังติดต่อด้วย เพื่อสังเกตความเคลื่อนไหวของผู้ต้องขัง³ นอกจากนั้น ยังให้เรือนจำและทัณฑสถานตรวจสอบเนื้อหาหรือข้อความในจดหมายของผู้ต้องขังที่เขียนถึงบุคคลภายนอกด้วยว่า มีผลกระทบหรือล่อลวงละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่นหรือไม่ หากจดหมายฉบับใดหรือข้อความที่ไม่เหมาะสม ให้ผู้ต้องขังแก้ไขหรือระงับการส่งจดหมายนั้นเสีย⁴

อย่างไรก็ตาม ในกรณีของจดหมายร้องทุกข์ กรมราชทัณฑ์ได้ปฏิบัติตามกฎกระทรวงมหาดไทย ข้อ 121 และ 125 อย่างเคร่งครัด โดยห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำ/ทัณฑสถานตรวจสอบจดหมายนักโทษที่ส่งถึงผู้ตรวจการแผ่นดิน⁵

³ หนังสือกรมราชทัณฑ์ที่ มท.0905/ว.94 เรื่อง:ซักซ้อมแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจสอบเอกสาร และการตรวจค้นบุคคลเข้าและออกจากเรือนจำ ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2536.

⁴ หนังสือกรมราชทัณฑ์ที่ ขธ.0705/ว.71 เรื่องแนวทางปฏิบัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับการตรวจเอกสารหรือจดหมายของผู้ต้องขัง ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2546 .

⁵ หนังสือกรมราชทัณฑ์ที่ ขธ.0705/2231 เรื่องซักซ้อมแนวทางปฏิบัติกรณีผู้ต้องขังร้องทุกข์ยื่นเรื่องราว และถวายฎีกา ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2545.

หลักปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจค้นจดหมายของผู้ต้องขังที่กรมราชทัณฑ์กำหนดไว้ดังนี้

1. การตรวจค้นจดหมายให้ถือหนึ่งในบรรดาสิ่งของต้องห้ามเพราะในจดหมายอาจมีการลักลอบส่งเงิน สิ่งของต้องห้าม หรือการนัดแนะในทางที่จะเป็นภัยอันตรายต่อความมั่นคงของเรือนจำ
2. การส่งจดหมายของผู้ต้องขังจะต้องจัดที่ส่วนหนึ่งไว้เป็นการแน่นอน และจะต้องมีการบันทึกจดหมายที่ส่งออกถึงผู้ต้องขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จดหมายส่งเงินธนาณัติ จะต้องบันทึกเป็นหลักฐานไว้ทุกครั้ง
3. ข้อความที่ปรากฏในจดหมาย หรือคำแฝงต่างๆ อาทิ ชื่อแฝง ข้อความกำกวม ข่าวย้ายเกี่ยวกับการป่วยเจ็บ หรือความตาย ตลอดจนคำร้องทุกข์ต่างๆ ให้ถือเป็นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่จะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ
4. เจ้าพนักงานเรือนจำและทัณฑสถานจะต้องเร่งรัดการส่งจดหมาย หรือให้ผู้ต้องขังได้รับจดหมายในเวลาอันรวดเร็ว

นอกจากนี้เป็กรณิของการตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์ได้ออกหนังสือกรมราชทัณฑ์ กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบข้อความในจดหมายของผู้ต้องขังหรือที่มีถึงผู้ต้องขังก่อนที่จะมีการส่งต่อทุกฉบับ เว้นแต่จดหมายของนักโทษที่ส่งถึงผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐบาล ห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำ/ทัณฑสถานตรวจสอบจดหมายนั้น ทั้งนี้ในการตรวจสอบจดหมายเจ้าพนักงานต้องทำการตรวจสอบข้อความในจดหมายให้ละเอียดเท่าที่จะสามารถทำได้เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการนัดแนะวางแผนก่อความวุ่นวายหรือหลบหนี และการติดต่อของเครือข่ายผู้ค้ายาเสพติด รวมทั้งให้ตรวจสอบเนื้อหาหรือข้อความในจดหมายของผู้ต้องขังที่เขียนถึงบุคคลภายนอกว่ามีข้อความที่มีผลกระทบหรือล่อลวงละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่นหรือไม่ หากจดหมายฉบับใดมีเนื้อหาข้อความที่ไม่เหมาะสม ให้ผู้ต้องขังแก้ไขหรือระงับการส่งจดหมายฉบับนั้นเสีย ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของเรือนจำและกรมราชทัณฑ์

ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานเรือนจำจะเปิดจดหมายที่ส่งออกหรือส่งถึงผู้ต้องขังเพื่อตรวจสอบทุกฉบับแต่อาจไม่ได้อ่านข้อความในจดหมายทุกฉบับแต่จะใช้วิธีการสุ่มจดหมายบางฉบับขึ้นอ่านหรืออ่านจดหมายของผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจหรือน่าสงสัยว่าจะก่อเหตุร้าย เพื่อตรวจข้อความในจดหมายว่ามีการนัดแนะกันกระทำความผิดหรือหลบหนีหรือไม่

ส่วนการเปิดจดหมายเพื่อตรวจสอบนั้นมิวัตถุประสงค์เพื่อตรวจว่ามีส่งของผิดกฎหมายที่อาจใส่มาในจดหมายหรือไม่ รวมทั้งเพื่อประทับตราจดหมายที่จะส่งออกและรับจดหมายที่ส่งถึงผู้ต้องขัง จึงเปลี่ยนวิธีหนึ่งที่ช่วยในการป้องกันปราบปรามให้ผู้ต้องขังเกรงกลัวไม่กล้าใช้จดหมายเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดเพราะทราบว่าการตรวจจากเจ้าพนักงานเรือนจำก่อนทุกครั้ง

นอกจากนี้จดหมายที่มาถึงผู้ต้องขังเป็นภาษาต่างประเทศ ต้องจัดแปลเป็นภาษาไทยเสียก่อนที่จะส่งต้นฉบับจดหมายแก่ผู้ต้องขัง และถ้าจดหมายนั้นเขียนเป็นภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษจะมีการส่งจดหมายฉบับนั้นไปให้สถานทูตทำการดำเนินการแปลเป็นภาษาไทยเพื่อทำให้ทราบข้อความในจดหมายนั้น แต่ทางปฏิบัติเรือนจำมักไม่ได้รับความร่วมมือจากสถานทูตที่จะแปลข้อความในจดหมายให้ ดังนั้นหากไม่มีการแปลข้อความทางเรือนจำจะไม่ส่งจดหมายให้กับผู้ต้องขังหรือส่งออกไปนอกเรือนจำ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้มีการส่งข่าวที่จะก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ผู้ต้องขังเองหรือการปกครองเรือนจำ

อย่างไรก็ดีการเปิดจดหมายของผู้ต้องขังทุกฉบับตรวจดูข้อความ โดยอ้างแต่ว่าเพื่อความมั่นคงปลอดภัยหรือการตรวจค้นหาสิ่งของต้องห้ามหรือสิ่งของผิดกฎหมายเท่านั้น โดยไม่มีกฎหมายรับรองนั้นไม่น่าจะทำได้ และไม่ควรอ้างบทบัญญัติในข้อบังคับสำหรับคุมขังนักโทษในกรมพระนครบาล ร.ศ. 110 หรือข้อบังคับเรือน จำสำหรับคุมขังนักโทษตามหัวเมือง ร.ศ. 118 ว่าเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานเรือนจำตรวจผู้ต้องขังได้ เนื่องจากเป็นบทบัญญัติกฎหมายเก่าที่มีมาก่อนการบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หากกรมราชทัณฑ์ต้องการตรวจจดหมายทุกฉบับ ควรออกกฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ในการตรวจจดหมายของผู้ต้องขังไว้โดยเฉพาะเพื่อมิให้ขัดกับรัฐธรรมนูญและไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง

อย่างไรก็ตามหากไม่มีการออกกฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานเรือนจำไว้โดยเฉพาะการตรวจจดหมายผู้ต้องขังอาจกระทำโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยผู้ที่จะมีอำนาจเปิดจดหมายออกอ่านควรเป็นพัสติเท่านั้น เพราะเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมาตรา 2 (16) จึงมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของพัสติได้ตามมาตรา 17 ประกอบกับมาตรา 2 (10) ที่ให้อำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิดได้ แต่ต้องเป็นการเปิดจดหมายตรวจสอบเฉพาะในกรณีที่มีเหตุอันสมควรเท่านั้น ไม่ควรตรวจสอบจดหมายทุกฉบับอันถือเป็นการตรวจข่าวสารทั่วไป (เซ็นเซอร์) ซึ่งถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

ดังนั้น เมื่อกรมราชทัณฑ์ยังไม่ได้ออกกฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานเรือนจำทำการตรวจสอบจดหมายทุกฉบับไว้โดยเฉพาะแล้ว จึงไม่ควรทำการตรวจสอบข้อความในจดหมายของผู้ต้องขังทุกฉบับ แต่กำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติให้ชัดเจนว่าจะตรวจข้อความในจดหมายของผู้ต้องขังกลุ่มใด อย่างไร เพราะเหตุใด เพื่อมิให้เป็นทางเลือกปฏิบัติแต่แสดงให้เห็นว่าทำการตรวจสอบเฉพาะกรณีที่มีความจำเป็นจริงๆ เพื่อป้องกันเหตุร้าย และรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเรือนจำเท่านั้น

3.1.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์ของผู้ต้องขัง

สิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 36 มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดรับรองและคุ้มครองเสรีภาพของบุคคล ในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคล มีติดต่อกัน รวมทั้ง การกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษา ความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และพระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์ มาตรา 33 ที่กำหนดให้ผู้ต้องขังได้รับการติดต่อสื่อสารต่อกับบุคคลภายนอก ผู้ต้องขังจึงสามารถติดต่อสื่อหรือได้รับการติดต่อจากบุคคลภายนอกตามสิทธิที่กรมราชทัณฑ์กำหนดไว้

การติดต่อสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์เป็นการนำเอาเทคโนโลยีทางการสื่อสารมาใช้ให้เป็นประโยชน์เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ต้องขังในการติดต่อกับบุคคลภายนอกได้รวดเร็วและบ่อยครั้งขึ้น แต่การติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกจำเป็นต้องมีข้อจำกัดในการติดต่อและต้องมีการตรวจสอบจากเจ้าพนักงานเรือนจำได้ในบางกรณีที่จะไม่กระทบต่อสิทธิของผู้ต้องขังมากขึ้น เพื่อประโยชน์ในด้านความปลอดภัย ความมั่นคงและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเรือนจำ

นอกจากนี้ในการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ของผู้ต้องขังต้องปฏิบัติตามข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการติดต่อผู้ต้องขังป่วยทางโทรศัพท์และการเยี่ยมแบบใกล้ชิด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2547 หมวดที่ 5 เกี่ยวกับการติดต่อทางโทรศัพท์ โดยกำหนดไว้ดังนี้

- 1) ผู้ต้องขังที่จะติดต่อกับญาติทางโทรศัพท์ จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการเรือนจำ หรือผู้ได้รับมอบหมายแล้วเท่านั้น⁶
- 2) ผู้ต้องขังที่จะได้รับอนุญาตให้ติดต่อหรือได้รับการติดต่อกับญาติภายนอกทางโทรศัพท์ได้ จะต้องมิคุณสมบัติ ดังนี้
 - (1) ผู้ต้องขังป่วยและได้รับการรักษาตัวอยู่ในทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์ หรือ สถานพยาบาลของเรือนจำ หรือสถานที่ควบคุมอื่นใดในสังกัดของกรมราชทัณฑ์
 - (2) ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและนักโทษเด็ดขาดตั้งแต่ชั้นกลางขึ้นไป
 - (3) ไม่เป็นผู้ที่อยู่ระหว่างถูกลงโทษทางวินัย หรือถูกลงโทษทางวินัยในรอบปีนั้น
 - (4) ไม่เป็นนักโทษเด็ดขาดกำหนดโทษประหารชีวิต

⁶ ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการ ติดต่อผู้ต้องขังป่วยทางโทรศัพท์และการเยี่ยมแบบใกล้ชิด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2547 ข้อ 27.

เงื่อนไขและหลักเกณฑ์การติดต่อทางโทรศัพท์ให้เป็นไปตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนด⁷

3) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ฟังและบันทึกเสียงการติดต่อทางโทรศัพท์ระหว่าง ผู้ต้องขัง กับญาติภายนอก หากเห็นว่าข้อความที่สนทนากันนั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี หรือความปลอดภัยในการควบคุม ให้ระงับการติดต่อทันที และห้ามผู้ต้องขังรายนั้นได้รับการติดต่อทางโทรศัพท์กับญาติอีกต่อไป⁸

จะเห็นได้ว่า การใช้โทรศัพท์ในการติดต่อสื่อสารเป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้ต้องขัง สามารถติดต่อกับบุคคลภายนอกโดยเฉพาะบุคคลในครอบครัว สามีหรือภริยาได้บ่อยครั้งมากขึ้น และเป็นการแก้ปัญหาที่มีในการเยี่ยมญาติของผู้ต้องขังตามปกติที่เรือนจำหรือทัณฑสถานต้อง รับภาระหนักในการตรวจค้นสิ่งของที่ญาตินำเข้ามาเยี่ยมผู้ต้องขังเพื่อป้องกันการนำสิ่งผิดกฎหมาย เข้ามาในเรือนจำและต้องมีการควบคุมการเยี่ยมอย่างเข้มงวดเพื่อมิให้มีการส่งอารักขาหรือ มีการนัดหมายให้ผู้ต้องขังก่อการร้ายหรือหลบหนีออกจากเรือนจำ

นอกจากนี้ในการเยี่ยมแต่ละครั้งจะมีการกำหนดเวลาเยี่ยม ซึ่งหากวันใดมีญาติมาเยี่ยม ผู้ต้องขังเป็นจำนวนมากอาจทำให้ญาติมีเวลาพูดคุยกับผู้ต้องขังน้อยเกินไป ทำให้ผู้ต้องขังและญาติ ไม่ได้รับความสะดวกและอาจรู้สึกไม่พอใจกับสิทธิที่ตนได้รับ

กรมราชทัณฑ์ตระหนักถึงความจำเป็นและผลดีในการใช้โทรศัพท์ในการติดต่อสื่อสาร จึงเริ่มนำแนวความคิดในการติดต่อสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์สาธารณะซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่มา ให้บริการแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ ติดต่อกับญาติพี่น้องที่อยู่ภายนอกได้อย่างสะดวกและบ่อยครั้งมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อจิตใจของ ผู้ต้องขังโดยทำให้ผู้ต้องขังได้ผ่อนคลายความคิดถึงญาติ ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางมา เยี่ยมผู้ต้องขังที่เรือนจำ ทั้งยังช่วยลดปริมาณการเยี่ยมญาติหน้าเรือนจำและทัณฑสถานด้วย

การนำระบบโทรศัพท์ที่นำมาให้บริการแก่ผู้ต้องขังนั้น นอกจากจะเพิ่มความสะดวกแก่ ผู้ต้องขังและญาติแล้วจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยในการควบคุมผู้ต้องขัง ในเรือนจำและทัณฑสถานด้วย จึงต้องกำหนดเงื่อนไขการให้บริการ คุณสมบัติของผู้ต้องขังที่จะ ได้รับประโยชน์จากบริการ โทรศัพท์ หลักเกณฑ์การให้บริการและมาตรการควบคุมการใช้ โทรศัพท์อย่างชัดเจน

⁷ ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการ ติดต่อผู้ต้องขังป่วยทางโทรศัพท์และการเยี่ยมแบบใกล้ชิด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2547 ข้อ 28.

⁸ ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการ ติดต่อผู้ต้องขังป่วยทางโทรศัพท์และการเยี่ยมแบบใกล้ชิด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2547 ข้อ 29.

ระบบโทรศัพท์ที่ใช้ในเรือนจำและทัณฑสถานในประเทศไทย เป็นระบบโทรศัพท์แบบใช้บัตรโทรศัพท์ที่สามารถใช้ได้เฉพาะในเรือนจำและทัณฑสถานเท่านั้น ไม่สามารถไปใช้ภายนอก และบัตรโทรศัพท์ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปภายนอกไม่สามารถนำมาใช้ในเรือนจำและทัณฑสถานได้ โดยผู้ต้องขังที่ประสงค์ใช้บริการโทรศัพท์ต้องสมัครเป็นสมาชิก และกรมราชทัณฑ์ออกบัตรโทรศัพท์เรียกว่า “บัตรสมาชิก” โดยใช้เลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก เป็นเลขบัตรสมาชิกของผู้นั้นเพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์บุคคล

ผู้ต้องขังที่มีสิทธิได้รับบริการได้แก่ ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนหรือพิจารณา นักโทษเด็ดขาดชั้นกลางขึ้นไป ผู้ต้องขังกังและผู้กักกัน ซึ่งไม่อยู่ระหว่างดูแลโทษทางวินัยในปีนั้น

ผู้ต้องขังสามารถใช้โทรศัพท์ติดต่อได้เฉพาะกับญาติที่มีความเกี่ยวข้องกันเป็นบิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร และพี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมแม่บิดา หรือมารดา โดยผู้ต้องขังจะเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายเอง และกำหนดให้ผู้ต้องขังโทรติดต่อบุคคลภายนอกได้ไม่เกิน 5 เลขหมายโดยจะต้องเป็นเลขหมายที่บ้านหรือที่ทำงานของญาติเท่านั้น ไม่สามารถติดต่อโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้เนื่องจากควบคุมได้ยาก โดยติดตั้งระบบบล็อกหมายเลขปลายทาง เพื่อจำกัดให้โทรออกได้เฉพาะเลขหมายที่อนุญาตไว้ และกำหนดเงื่อนไขในการบริการโทรศัพท์เฉพาะกรณีมีเหตุผลจำเป็นที่จะต้องติดต่อกับญาติเท่านั้น เช่น มีความจำเป็นในเรื่องคดี กรณีเจ็บป่วย หรือกรณีไม่มีญาติมาเยี่ยมเป็นระยะเวลานานเกิน 1 เดือน เนื่องจากพบว่าแม้เรือนจำให้บริการโทรศัพท์แล้ว แต่ยังไม่ลดปริมาณการเยี่ยมที่หน้าเรือนจำตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพราะผู้ต้องขังส่วนหนึ่งใช้โทรศัพท์เพื่อแจ้งให้ญาตินำสิ่งของมาเยี่ยมที่เรือนจำ

นอกจากนี้กรมราชทัณฑ์กำหนดให้มีมาตรการควบคุมการใช้โทรศัพท์โดยกรณีที่พบว่าผู้ต้องขังรายใดมีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจก็ไม่อนุญาตให้ใช้โทรศัพท์หรือระงับการใช้ในทันที ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการใช้โทรศัพท์เป็นช่องทางในการกระทำความผิดกฎหมายและมีมาตรการควบคุมการใช้โทรศัพท์ของผู้ต้องขังเพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่ได้รับการอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์นำบัตรโทรศัพท์ไปให้ผู้ต้องขังอื่นใช้ ซ้ำ ขยาย แลกเปลี่ยนหรือหาผลประโยชน์จากบัตรโทรศัพท์ รวมทั้งกระทำความผิดไปจากวัตถุประสงค์ของการให้บริการโทรศัพท์ในเรือนจำและทัณฑสถานผู้ใดฝ่าฝืนให้เรือนจำระงับการให้บริการทันทีโดยมีกำหนดหรือระงับใช้แบบถาวร และหากมีหลักฐานแน่ชัดว่าการใช้บริการโทรศัพท์ของผู้ต้องขังรายใดจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำก็ไม่อนุญาตให้ใช้หรือที่ใช้แล้วให้ระงับหรือยกเลิกทันที

ในปัจจุบันกรมราชทัณฑ์กำลังพัฒนาระบบโทรศัพท์ให้มีระบบฝากข้อความที่ญาติฝากให้ผู้ต้องขังฝากให้กับญาติได้เพื่อได้เพื่อเป็นการเพิ่มบริการให้ผู้ต้องขังกับระบบการติดตั้งเครื่องบันทึกเสียงการสนทนาเพื่อใช้ตรวจสอบการพูดคุยของญาติและผู้ต้องขัง เพื่อความมั่นคงปลอดภัย

ของเรือนจำและควบคุมตรวจสอบมิให้ผู้ต้องขังนัดแนะกับบุคคลภายในการก่อเหตุร้ายอย่างหนึ่งอย่างใดได้ ซึ่งกรมราชทัณฑ์เห็นว่าสามารถกระทำได้แต่เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีคำร้องเรียนว่าละเมิดสิทธิมนุษยชนจึงต้องให้ผู้ต้องขังลงลายมือในใบยินยอมที่ได้จัดทำขึ้น หากผู้ต้องขังรายใดไม่ยินยอมก็จะไม่อนุญาตให้ใช้โทรศัพท์

ในกรณีที่ผู้ต้องขังหรือญาติใช้ภาษาต่างประเทศในการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ กรมราชทัณฑ์กำหนดแนวทางปฏิบัติให้เจ้าพนักงานเรือนจำตรวจสอบการสนทนาอย่างใกล้ชิดในลักษณะเดียวกับการตรวจสอบจดหมายที่ผู้ต้องขังส่งไปภายนอกเรือนจำตามสมควรแต่สถานะที่เป็นอยู่ เช่น การสอบถามผู้ต้องขังเกี่ยวกับสาระสำคัญของการสนทนา การจดบันทึกชื่อที่อยู่และเลขหมายของบุคคลที่ผู้ต้องขังติดต่อในแต่ละครั้ง รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ผู้ต้องขังและญาติได้ทราบว่า เรือนจำและทัณฑสถานได้บันทึกการสนทนาไว้ทุกครั้ง เพื่อความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำ

ในทางปฏิบัติเมื่อผู้ต้องขังต้องการใช้โทรศัพท์ติดต่อกับบุคคลภายนอก เจ้าพนักงานเรือนจำจะนั่งฟังการสนทนาอยู่ใกล้ๆ โดยไม่มีการบันทึกเทปการสนทนาของผู้ต้องขัง เว้นแต่เป็นผู้ต้องขังยาเสพติดรายใหญ่หรือผู้ต้องขังรายสำคัญ ซึ่งเรือนจำถือว่าทำได้เพราะก่อนผู้ต้องขังจะได้รับอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์จะต้องให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้เจ้าพนักงานเรือนจำตรวจสอบการสนทนา และถือว่าการใช้โทรศัพท์เป็นเพียงสวัสดิการหนึ่งที่เรือนจำให้บริการแก่ผู้ต้องขังจึงต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและตรวจสอบโดยเจ้าพนักงานเรือนจำ

อย่างไรก็ดีในปัจจุบันเรือนจำบางแห่งยังคงมีปัญหาในการใช้โทรศัพท์ของผู้ต้องขังที่ไม่มีเครื่องบันทึกเทป ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบการสนทนาของผู้ต้องขังในกรณีที่ปัญหาเกิดขึ้นในภายหลังได้ จึงควรหามาตรการในการแก้ไขต่อไป

3.1.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรับรู้ข้อมูลข่าวสารภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง.

การรับทราบข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นสิทธิในการติดต่อสื่อสารอย่างหนึ่งของผู้ต้องขังที่ควรได้รับการรับรองสิทธินี้จากรัฐ และสิทธิและเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้ต้องขังบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 36 เช่นกัน

แต่สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวไม่มีการบัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวของผู้ต้องขังไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์หรือกระทรวงมหาดไทยที่ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์แต่อย่างใด มีเพียงการออกหนังสือกรมราชทัณฑ์กำหนดแนวทางปฏิบัติในการรับทราบข่าวสารต่างๆ เท่านั้น

กรมราชทัณฑ์มีนโยบายให้ผู้ต้องขังมีโอกาสดูโทรทัศน์ วีดีโอ และฟังวิทยุบนเรือนนอนในเวลากลางวันและเวลากลางวันในวันหยุดราชการ เพื่อเป็นสวัสดิการให้ผู้ต้องขังได้รับ

ความรู้ ความบันเทิง และเป็นการผ่อนคลายความเครียดแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ ตามความเหมาะสม ควบคู่ไปกับการรักษาความปลอดภัยของเรือนจำและทัณฑสถาน

ดังนั้นจึงกำหนดแนวทางปฏิบัติของเรือนจำหรือทัณฑสถานต่างๆ ในการให้สิทธิผู้ต้องขังที่จะรับทราบข่าวสารจากภายนอกได้ด้วยการดูโทรทัศน์และอ่านหนังสือพิมพ์ไว้ดังนี้คือ

1) ให้ผู้ต้องขังชมข่าวได้แต่ไม่ให้ชมข่าวสด โดยจะอนุญาตให้ชมข่าวได้เฉพาะข่าวที่อัดเทปไว้ หลีกเลี่ยงมิให้ชมข่าวอาชญากรรมที่ร้ายแรง ข่าวการก่อการจลาจล หรือการแหกหักหลบหนี โดยเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะในช่วงที่ให้สิทธิผู้ต้องขังได้ชมโทรทัศน์อย่างเสรี หากมีการรายงานข่าวด่วนให้เจ้าหน้าที่สามารถระงับการชมหรือเปลี่ยนช่องสถานีได้ทันที

นอกจากนี้ ห้ามมิให้ผู้ต้องขังมีโทรทัศน์และอุปกรณ์หรือวัสดุต่อเนื่องดังกล่าวไว้เป็นสมบัติส่วนตัว ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังรับทราบข่าวรุนแรงต่างๆ เพราะจะเป็นสิ่งช่วยกระตุ้นให้ผู้ต้องขังเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวเลียนแบบการกระทำนั้นได้ แต่รายการอื่นที่มีรายการข่าวมีการกำหนดสาระของรายการให้ผู้ต้องขังชมรายการโทรทัศน์ วิดีโอเทป วีซีดี และดีวีดี โดยต้องคำนึงถึงคุณค่าในด้านความบันเทิง ด้านการศึกษาและพัฒนาจิตใจที่ผู้ต้องขังจะได้รับ

2) จัดให้มีการติดตั้งเครื่องรับโทรทัศน์สำหรับผู้ต้องขังบนเรือนนอน โรงเลี้ยงหรือที่อื่นตามความเหมาะสม โดยอยู่ในดุลพินิจของเรือนจำและทัณฑสถาน และมีการป้องกันมิให้ผู้ต้องขังปรับเปลี่ยนช่องสถานีได้ รวมทั้งให้มีศูนย์ควบคุมรายการโดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้ควบคุมด้วย

3) สำหรับกำหนดเวลาในการชมโทรทัศน์ในวันธรรมดาให้เปิดตั้งแต่เวลาที่ผู้ต้องขังขึ้นเรือนนอนถึงเวลา 21.00 น. โดยตั้งแต่เวลาขึ้นเรือนนอนถึง 19.00 น. ให้ผู้ต้องขังชมโทรทัศน์หรือวิดีโอ จากนั้น เวลา 19.00 – 20.00 น. ชมข่าวที่อัดไว้และเวลา 20.00 – 21.00 น. ให้ชมโทรทัศน์หรือวิดีโอ ส่วนวันหยุดราชการ ในช่วงเวลากลางวันให้ชมโทรทัศน์ได้ไม่เกินเวลา 15.00 น. โดยเสรีแต่อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ควบคุมรายการ ส่วนกลางคืนให้ถือปฏิบัติเช่นเดียวกับวันธรรมดา

4) ในส่วนหนังสือพิมพ์มีการอนุญาตให้ผู้ต้องขังอ่านหนังสือพิมพ์รายวันได้ โดยใช้เรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นผู้จัดซื้อโดยใช้เงินสวัสดิการของผู้ต้องขัง แต่ต้องมีการตรวจสอบเนื้อหาข่าวก่อนที่จะให้ผู้ต้องขังอ่านมิให้อ่านข่าวอาชญากรรมหรือข่าวที่มีลักษณะรุนแรงซึ่งอาจทำให้ผู้ต้องขังกระทำการเลียนแบบได้

โดยหนังสือพิมพ์ที่จัดซื้อไว้จะทำการจัดเก็บไว้ที่ห้องสมุดหรือสถานที่ที่เหมาะสม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังอ่านได้ง่าย และเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังลักขโมย เล่นการพนันและแย่งกันอ่านข่าวหนังสือพิมพ์ รวมทั้งการป้องกันเหตุร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อการควบคุม

ผู้ต้องขังให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถาน สามารถจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการป้องกันเหตุเหล่านี้เพิ่มได้ตามความเหมาะสม

5) อนุญาตให้ผู้ต้องขังสามารถมีและฟังชาวน้ำเข้าไว้ได้เฉพาะเครื่องเล่นที่ไม่มีวิทยุ เพื่อให้มีการลักลอบฟังข่าวต่างๆ ที่รายงานทางวิทยุ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถควบคุมได้

3.2 การคุ้มครองสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังตามมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างประเทศ

การให้หลักประกันคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้น ถือว่าเป็นการให้การรับรองถึงสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่พึงมีโดยเสมอภาคกัน สิทธิขั้นพื้นฐานในความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ทุกคนมีอยู่ในฐานะเป็นมนุษย์ อันเป็นสิทธิที่เกิดจากมาตรฐานเพื่อความถูกต้อง ความเป็นธรรม หรือความยุติธรรม เพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีมีโอกาสเท่าเทียมกันในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ ดังนั้นจึงเป็นสิทธิที่ได้มาพร้อมกับการเกิดและเป็นสิทธิติดตัวบุคคลนั้นตลอดไปไม่ว่าจะอยู่ในเขตปกครองใดหรือเชื้อชาติ ภาษา ศาสนาใดๆ “ผู้ต้องขัง” นั้นถือว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งเช่นกัน ย่อมมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสิทธิและเสรีภาพ มีสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนมีเหมือนกันและเท่าๆ กัน ย่อมต้องเคารพและให้เกียรติในความเป็น “บุคคล” เป็น “มนุษย์” นั้น ดังนั้นมนุษย์ทุกคนเกิดมาแล้วย่อมมีสิทธิในตนเอง สามารถปกป้องตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี ไม่สมควรที่บุคคลอื่นจะถือสิทธิ ครอบครอง ชื้อขาย ใช้แรงงานกดขี่ ทรมาน หรือการลงโทษด้วยวิธีการที่โหดร้าย

หลักประกันการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี จะต้องมีการกำหนดมาตรฐานของการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง โดยจะได้นำมาตรฐานตามบทบัญญัติขององค์การสหประชาชาติ มาเป็นหลักในการเปรียบเทียบ เพราะกฎเกณฑ์ดังกล่าวได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ โดยสามารถนำไปใช้เป็นบรรทัดฐานในการกำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ที่ต้องถูกควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม เพื่อวัตถุประสงค์ในการเคารพสิทธิมนุษยชนมากที่สุด ดังจะกล่าวต่อไปนี้⁹

3.2.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights-UDHR)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งบรรดาประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติได้ร่วมรับรองเมื่อ ค.ศ. 1948 ถือเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อกันของมวลมนุษยและของบรรดานานาชาติ ถึงแม้ว่าปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจะมิได้มีผลบังคับทางกฎหมายเช่นเดียวกับสนธิสัญญา อนุสัญญา หรือข้อตกลงระหว่างประเทศ แต่ปฏิญญาสากลฉบับนี้นับว่ามีพลังสำคัญ

⁹ จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ และธานี วรภัทร์. เล่มเดิม. หน้า 31.

ทางศีลธรรม จริยธรรม และมีอิทธิพลทางการเมืองไปทั่วโลก และถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่บรรดาประเทศทั่วโลกยอมรับ

ข้อความในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติ และมีอิทธิพลสำคัญต่อการร่างรัฐธรรมนูญของบรรดาประเทศที่มีการร่างรัฐธรรมนูญในเวลาต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาประเทศอาณานิคมได้อ้างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในการประกาศอิสรภาพช่วง ค.ศ. 1950 ถึง 1960 และหลายประเทศนำข้อความในปฏิญญามาใช้ในการร่างรัฐธรรมนูญของตน

เมื่อสหประชาชาติมีมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน องค์การสหประชาชาติประกอบด้วยประเทศสมาชิกเพียง 58 ประเทศ จากนั้นมา จำนวนประเทศสมาชิกเพิ่มขึ้นจนมีจำนวนเกินกว่าสามเท่าของสมาชิกเดิม อิทธิพลของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนก็ขยายมากขึ้นจนเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และเป็นที่อ้างอิงถึงเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศทั้งหลายทั่วโลก เมื่อพิจารณาตามตราต่างๆ ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจะเห็นว่า มาตราแรกแสดงถึงความเป็นสากลของสิทธิมนุษยชน โดยกล่าวถึงความเท่าเทียมกันของศักดิ์ศรีและสิทธิของมนุษย์ทุกคน ส่วนมาตราที่สองกล่าวถึงความชอบที่จะมีสิทธิของบุคคลโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติใดๆ ทั้งสิ้น ส่วนหลักการขึ้นพื้นฐานของสิทธิที่ประกาศไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ปรากฏในคำปรารภซึ่งเริ่มด้วยข้อความที่เน้นการยอมรับ “ศักดิ์ศรีประจำตัวและสิทธิซึ่งเท่าเทียมกัน และไม่อาจโอนให้แก่กันได้ของสมาชิกทั้งมวลของครอบครัวมนุษย์”

สิทธิที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจำแนกออกได้อย่างกว้างๆ 2 ประเภท คือ

1) สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งรวมถึงสิทธิในชีวิต เสรีภาพและความมั่นคงของบุคคล อิสรภาพจากความเป็นทาสและการถูกทรมาน ความเสมอภาคในทางกฎหมาย การคุ้มครองเมื่อถูกจับ กักขัง หรือเนรเทศ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมือง สิทธิในการสมรสและการตั้งครอบครัว เสรีภาพขั้นพื้นฐานในทางความคิด มโนธรรม และศาสนา การแสดงความคิดเห็น และการแสดงออก เสรีภาพในการชุมนุม และเข้าร่วมสมาคมอย่างสันติ สิทธิในการมีส่วนร่วมในรัฐบาลของประเทศตนโดยตรงหรือ โดยการส่งผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งอย่างเสรี

2) สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งครอบคลุมถึงสิทธิในการทำงาน การได้รับค่าตอบแทนเท่ากันสำหรับงานที่เท่ากัน สิทธิในการก่อตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงาน สิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เหมาะสม สิทธิในการศึกษา และสิทธิในการเข้าร่วมใช้ชีวิตทางวัฒนธรรมอย่างเสรี¹⁰

สิทธิมนุษยชน (Human rights) ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีการนำคำนี้มาใช้ปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนปี ค.ศ. 1948 เรื่องสิทธิมนุษยชนได้มีการพัฒนาในแต่ละยุคสมัยต่อเนื่องมาและมีการรับรองสิทธิของบุคคลในกลุ่มต่างๆ เช่น สิทธิของผู้พลพ สิทธิสตรี สิทธิเด็ก รวมตลอดทั้งสิทธิของผู้ต้องขัง เป็นผลจากการที่บุคคลกลุ่มต่างๆ ยังไม่ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม และเท่าเทียมกันตามกฎหมายหรือตามมาตรฐานสากลที่ยอมรับกันทั่วไป

สิทธิของผู้ต้องขังมาจากการแสวงหาหลักเกณฑ์พื้นฐานของความเป็นปัจเจกชน (Individual Basis) สมัยก่อนได้เริ่มจากการให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังทางกฎหมาย อาจกล่าวได้ว่าสาธารณชนไม่ได้ให้ความสนใจในสิทธิของผู้ต้องขัง สาเหตุเพราะผู้กระทำความผิดจะถูกมองว่าเป็นผู้ที่บกพร่องในเรื่องศีลธรรมอย่างร้ายแรงไม่สมควรได้รับความช่วยเหลือ ต่อมาสิทธิของปัจเจกชนได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น ในฐานะเป็นเครื่องป้องกันที่ประชาชนมีต่อการใช้อำนาจรัฐ

การที่ต้องถูกแยกตัวออกไปจากสังคมปกติ ซึ่งผู้ต้องขังจะต้องถูกจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหว เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอก ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของความถูกต้องชอบธรรม ความพอดีในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ความทุกข์ทรมานของผู้ต้องขังที่ได้รับจากการถูกจำกัดเสรีภาพตามกฎหมายต่างๆ สิ่งเหล่านี้ได้มีการนำไปสู่การเรียกร้องสิทธิของผู้ต้องขังอันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (Basic human rights) รวมทั้งการเรียกร้องให้มีการรับรองสิทธิตามกฎหมายอันพึงมีของบุคคลเหล่านั้นด้วย

ที่มาของการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังนี้ เกิดมาจากแนวคิดที่ว่าผู้ต้องขังที่ถูกลงโทษได้สูญเสียสิทธิบางส่วนจากการที่ได้รับโทษไป แต่บุคคลเหล่านั้นยังมีสิทธิที่ยังเหลืออยู่อีกจากการถูกลงโทษนั้น มิได้หมายความว่าผู้กระทำความผิดที่ผู้ต้องขังนั้นสิทธิความเป็นมนุษย์ไปเสียทั้งหมดแต่อย่างใด¹¹

ทั้งนี้ ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491 (ค.ศ. 1948) ซึ่งประเทศไทยได้ให้การรับรองด้วย ซึ่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights UDHR) โดยเป็นการประกาศเจตนารมณ์

¹⁰ สว่าง กันศรีเวียง. (2543). สิทธิมนุษยชนในกระแสโลกาภิวัตน์. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2554, จาก http://www.baanjomut.com/library/global_community/06.html

¹¹ ธาณี วรภัทร์. เล่มเดิม. หน้า 46.

ในการร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสำคัญในการวางกรอบเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และเป็นเอกสารหลักด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก ซึ่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติให้การรับรองอีกด้วย

ปณญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในส่วนที่เป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังอัน เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร ได้แก่

ข้อ 1 มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมี เหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ¹²

ข้อ 7 ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมาย เท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองความเท่าเทียม กันจากการเลือกปฏิบัติใดๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปณญญา และจากการยุยงให้เลือกปฏิบัติ ดังกล่าว¹³

ข้อ 8 ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบำนาญอันเป็นผลจริงจังกจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการ กระทำอันละเมิดสิทธิหลักมูล ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย¹⁴

ข้อ 10 ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับพิจารณาที่เป็นธรรมและ เปิดเผยจากศาลที่อิสระ และเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและการกระทำผิด อาญาใดๆ ที่ตนถูกกล่าวหา¹⁵

ข้อ 11 (1) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่าทำผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งตนได้รับ หลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี¹⁶

ข้อ 12 การเข้าไปสอดแทรกโดยพลการในกิจส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน การส่ง ข่าวสาร ตลอดจนการโจมตีต่อเกียรติยศและ ชื่อเสียงของบุคคลนั้นจะทำได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะ ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจากการสอดแทรก และการโจมตีดังกล่าว¹⁷

จะเห็นได้ว่า ปณญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนดังกล่าว ได้รับรองสิทธิของบุคคล รวมทั้งผู้ต้องโทษไว้เป็นอย่างมาก กล่าวโดยสรุปคือ สิทธิในการติดต่อสื่อสารของบุคคลใดๆ

¹² Universal Declaration of Human Rights 1948 Article 1.

¹³ Universal Declaration of Human Rights 1948 Article 7.

¹⁴ Universal Declaration of Human Rights 1948 Article 8.

¹⁵ Universal Declaration of Human Rights 1948 Article 10.

¹⁶ Universal Declaration of Human Rights 1948 Article 11 (1).

¹⁷ Universal Declaration of Human Rights 1948 Article 12.

รวมถึงผู้ต้องขังและทุกคนเสมอกันตามกฎหมายเป็นสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใดๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปณิธานและจากการยุยงให้เกิดการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

3.2.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR)

จะเห็นได้ว่า กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและทางการเมืองได้รับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในข้อ 7 และได้เพิ่มเติมหลักประกันสิทธิในการปฏิบัติตัวผู้ต้องโทษ ในข้อ 10 ดังนี้

(1) บุคคลทั้งหลายที่ถูกลิดรอนเสรีภาพต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม และได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (ข้อ 10(1))

(2) พึงจำแนกผู้ต้องหาออกจากผู้ต้องโทษในเรือนจำ และพึงได้รับปฏิบัติที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมแก่สถานะอันมิใช่เป็นผู้ต้องโทษ (ข้อ 10(2)(ก))

(3) พึงแยกตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดที่เป็นเยาวชนออกจากผู้ใหญ่และให้น้ำตัวขึ้นพิจารณาพิพากษาคดีโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ (ข้อ 10(2)(ข))

(4) ระบบราชทัณฑ์พึงประกอบด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้มีการกลับเนื้อกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม พึงจำแนกผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนออกจากผู้ใหญ่และได้รับการปฏิบัติตามความเหมาะสมแก่วัย และสถานะทางกฎหมาย (ข้อ 10(3))

3.2.3 อนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms)¹⁸

อนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ลงนามเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 1950 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 3 กันยายน 1953 อนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานเป็นข้อตกลงที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้บังคับในระหว่างประเทศต่างๆ ในสหภาพยุโรป โดยรับแนวความคิดมาจากปณิธานสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น อนุสัญญาแห่งยุโรปฉบับนี้มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองและพัฒนาสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในระหว่างประเทศภาคีสมาชิก โดยกำหนดหลักการเบื้องต้นที่มุ่งหมายเพื่อสร้างหลักประกันสิทธิบางประการที่กำหนดไว้ในปณิธานสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะ

อนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานก็ได้รับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลไว้โดยชัดแจ้งในข้อ 8 ของอนุสัญญาความว่า

¹⁸ “European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.” Retrieved from, <http://conventions.coe.int> [accessed on March 1, 2012].

“1. บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับการเคารพในชีวิตส่วนตัวและครอบครัว ที่อยู่อาศัยและการสื่อสาร

2. การแทรกแซงการใช้สิทธิในชีวิตส่วนตัวของบุคคลโดยองค์กรของรัฐจะกระทำได้อีกเฉพาะแต่เมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้กระทำได้ และการแทรกแซงดังกล่าวเป็นมาตรการที่จำเป็นในสังคมประชาธิปไตยต่อความปลอดภัยแห่งชาติ ความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อยและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญา การคุ้มครองสุขภาพหรือจิตใจ หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น”¹⁹

3.2.4 ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของสหประชาชาติ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) ค.ศ. 1955 (พ.ศ. 2498)

กฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษดังกล่าว เป็นแนวทางที่ประชาคมโลกได้ช่วยกันคิดค้นและสร้างขึ้น เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง โดยกำหนดเป็นมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ประกอบกับประเทศใดจะใช้เป็นแม่แบบหรือแนวทางในการออกกฎหมายภายในประเทศ หรือกำหนดนโยบายในทางบังคับโทษจำคุกก็สามารถทำได้อย่างมีมาตรฐานสากล เป็นการร่วมกันสร้างความเหมือนกันในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังบนความแตกต่างของแต่ละประเทศ อาจกล่าวได้ว่าข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำนี้เป็นการกำหนดสิ่งที่ดีในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และเป็นการสร้างหลักประกันในการคุ้มครองผู้ต้องขังให้มีมาตรฐาน²⁰

กฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษในส่วนที่เป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังอันเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของผู้ต้องขัง ได้กำหนดไว้ในเรื่อง “การติดต่อกับโลกภายนอก” (Contact with the outside world) ในภาคที่หนึ่ง กฎทั่วไป ข้อ 37-39 ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้

¹⁹ Article 8 – Right to respect for private and family life

1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.

2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.

²⁰ ธาณี วรภัทร์. เล่มเดิม. หน้า 66.

“การติดต่อกับโลกภายนอก (Contact with the outside world)

ข้อ 37. นักโทษพึงได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับครอบครัวของตนและเพื่อนที่เชื่อถือได้นั้น ทั้งโดยจดหมายและโดยการเยี่ยมเยียนของครอบครัวหรือเพื่อนดังกล่าวตามเวลาที่ทางระเบียบของเรือนจำกำหนดภายใต้การควบคุมที่จำเป็น

ข้อ 38. (1) นักโทษที่เป็นคนต่างด้าวพึงได้รับอนุญาตตามสมควรในการที่จะติดต่อกับผู้แทนสถานทูตหรือกงสุลของประเทศของนักโทษผู้นั้นที่ประจำอยู่ในประเทศที่นักโทษผู้นั้นรับโทษอยู่

(2) หากไม่มีสถานทูตหรือกงสุลของประเทศของนักโทษที่เป็นคนต่างด้าวผู้นั้นตั้งอยู่ในประเทศที่นักโทษผู้นั้นอยู่ก็ให้นักโทษผู้นั้นได้รับอนุญาตในทำนองเดียวกันในการที่จะติดต่อกับผู้แทนทางการทูตหรือองค์กระดบประเทศหรือระหว่างประเทศอื่นใดที่ทำงานด้านการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของบุคคลนั้นได้”

ข้อ 39. นักโทษพึงได้รับข้อมูลข่าวสารที่สำคัญทางหนังสือพิมพ์ นิตยสาร จุลสารพิเศษของทางเรือนจำ วิทยุ การบรรยายหรือสื่ออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน ภายใต้การอนุญาตหรือการควบคุมของเรือนจำนั้นๆ

3.3 การคุ้มครองสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังตามกฎหมายต่างประเทศ

3.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

1) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพรัฐธรรมนูญการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ.

แนวความคิดในการกำหนดสิทธิและเสรีภาพ และขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นแนวความคิดมาจากประเทศทางตะวันตก โดยประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่บัญญัติรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษร แม้ต่อมามีบทบัญญัติอยู่เพียงไม่กี่มาตราที่แก้ไขเพิ่มเติมและยังคงใช้ได้ในสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งพัฒนาการทางสังคมของสหรัฐอเมริกาได้แสดงให้เห็นว่า สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ให้ความสนใจต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมาก นอกจากนี้แล้ว รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกายังเป็นต้นแบบของรัฐธรรมนูญสมัยใหม่ให้กับหลายประเทศในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพของประชาชน

โครงสร้างของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นเนื้อหาของรัฐธรรมนูญที่มีมานับตั้งแต่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญครั้งแรกในปี ค.ศ.1787 และส่วนที่สอง เป็นบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment) ซึ่งนับจนถึงปัจจุบันมีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม 27 ครั้ง ในที่นี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงส่วนที่สองซึ่งเป็นบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

สหรัฐอเมริกา (Amendment) การแก้ไขครั้งสำคัญเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 1-10 ที่เป็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ หรือที่เรียกกันว่า Bill of Rights ซึ่งได้รับการให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ.1791 โดยการแก้ไขแต่ละครั้งมีสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในการใช้เครื่องพันธนาการ สรุปได้ดังนี้

การแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 “สิทธิของประชาชนที่จะมีความปลอดภัยในร่างกาย เกลศสถาน และทรัพย์สินของตน บรรดาสิทธิดังกล่าวจะถูกตรวจค้นหรือยึดโดยไม่มีเหตุอันควรมิได้”

การแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5 “ระเบียบเกี่ยวกับการฟ้องศาล การสอบสวน และการลงโทษ (สิทธิทางกฎหมาย) เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ประชาชน”

การแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 8 “สิทธิในเรื่องค่าประกันหรือค่าปรับ ห้ามการกำหนดสูงเกินควรและห้ามการลงโทษที่โหดร้ายและผิดปกติวิสัย”²¹

สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกานั้นมีลักษณะเฉพาะที่พิเศษแตกต่างจากรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรอื่นๆ ที่เกิดขึ้นภายหลัง เนื่องจากมิได้ถูกตรารับมาตั้งแต่ต้นพร้อมกับบทบัญญัติในส่วนอื่นๆ ของรัฐธรรมนูญ แต่ปรากฏอยู่ในบทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญ โดยสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญที่สำคัญอยู่ในมาตรา 1-10 ที่เรียกว่า Bill of Rights ของบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นภายหลังที่รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาเจ็ดมาตราแรกได้ประกาศใช้ไม่นาน นอกจากนั้นก็ยังมิสิทธิเสรีภาพอื่นๆ ที่ติดตามมาจกบทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหลังจากนั้น บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิต่างๆ หรือ Bill of Rights นี้เป็นบทบัญญัติที่เกิดมาจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งแรก ซึ่งมีลอร์ดบิลลิงแฮมเป็นผู้นำเสนอขึ้นในระหว่างที่ร่างรัฐธรรมนูญกำลังถูกส่งไปขอการรับรองจากมลรัฐต่างๆ ในปีค.ศ. 1787 โดยบทบัญญัติเหล่านี้ได้รับความเห็นชอบทั้ง 10 มาตราพร้อมกันจากสภาองเกรสในเดือนกันยายน ค.ศ. 1789 และได้รับสัตยาบันจาก 11 รัฐ ภายในปีค.ศ. 1791

สาเหตุซึ่งเป็นที่มาของการแก้ไขรัฐธรรมนูญนี้มาจากการคัดค้านรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นในระยะแรกที่ส่วนใหญ่แล้วไม่ได้มาจากผู้ที่ไม่เห็นด้วยที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้รัฐบาลกลาง แต่มาจากรัฐบุรุษผู้ที่รู้สึกว่าการจะต้องมีการระบุสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนไว้ให้แน่ชัด คนหนึ่งในกลุ่มนี้ได้แก่ จอร์จ เมสัน ผู้ร่างคำประกาศสิทธิแห่งเวอร์จิเนีย ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับแรกของกฎหมายสิทธิพลเมือง เมื่อครั้งเป็นผู้แทนเวอร์จิเนียในการประชุมร่างรัฐธรรมนูญ เมสันปฏิเสธไม่ยอมลงนามในรัฐธรรมนูญเพราะเขารู้สึกว่าสิทธิส่วนบุคคลไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร

²¹ ประเสริฐ สุขสบาย. (2550). “สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา.” *วารสารกฎหมายปกครอง*, 24 (2). หน้า 77-80.

การคัดค้านของเมสันเก็บบจะทำให้รัฐเวอร์จิเนียไม่ยอมให้สัตยาบัน รัฐแมสซาชูเซตส์ได้วางเงื่อนไขการให้สัตยาบันว่า ให้เพิ่มเติมการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลเข้าไปด้วย เมื่อสภาองเกรสเปิดประชุมสมัยแรกต่างมีความเห็นเกือบเป็นเอกฉันท์ว่าสมควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ²²

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชาวอเมริกาที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว พบว่ามีการกำหนดสิทธิและเสรีภาพไว้อย่างค่อนข้างครอบคลุมเกือบทุกด้าน โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพตามพัฒนาการของรัฐ และเงื่อนไขในการรวมกันเป็นสหพันธรัฐตามช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันออกไป นอกจาก Bill of Rights ทั้ง 10 มาตราแล้ว กฎหมายรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกายังกำหนดในเรื่องสิทธิและเสรีภาพไว้ในมาตราอื่นๆ ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งต่อๆ มา ซึ่งพอจะสรุปขอบเขตของบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในการใช้เครื่องพันธนาการตามกฎหมายรัฐธรรมนูญได้ดังนี้ คือ การแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 4 ในปี ค.ศ. 1787-1791 มาตรา 4 “ประเด็นเรื่องสิทธิและเสรีภาพในความปลอดภัยทางร่างกาย” และการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 8 ในปี ค.ศ. 1787-1791 มาตรา 8 “ประเด็นเรื่องสิทธิที่จะไม่ได้รับการลงโทษอย่างโหดร้ายและทารุณหรือผิดปกติวิสัย” ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาในหมวดว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีหรือหลักสิทธิมนุษยชน นับเป็นหมวดสำคัญที่กำหนดถึงสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงมี หรือที่เรียกกันว่า “หลักสิทธิมนุษยชน” (Human Right) โดยที่มาตราที่กำหนดถึงสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกามีหลายมาตรา และมีการกำหนดไว้หลายเรื่อง อาทิ มาตรา 4 กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยโดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ในทางร่างกาย เคหสถาน เอกสาร และทรัพย์สินของอื่นใด ในขณะที่เดียวกันมาตรา 4 ก็ยังระบุอีกด้วยว่า สิ่งต่างๆ ข้างต้นนี้จะต้องไม่ถูกละเมิดโดยการถูกตรวจค้นหรือยึดโดยไม่มีเหตุผลอันควร การออกหมายเพื่อการค้นหรือยึดจะกระทำไม่ได้ ยกเว้นแต่จะมีเหตุอันควรเชื่อถือ นอกจากนี้ ยังต้องระบุสถานที่ที่จะค้นหรือบุคคลที่จะจับกุมหรือสิ่งที่จะยึดไว้ในหมายนั้นด้วย หลักประกันในสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาที่มลรัฐหนึ่งรัฐใดจะละเมิดมิได้ ได้รับการรับรองไว้ในมาตรา 14 ข้อ 1 ว่า มลรัฐใดจะออกกฎหมายหรือบังคับใช้กฎหมายที่เป็นการตัดทอนเอกสิทธิ์ หรือความคุ้มครองที่พลเมืองสหรัฐจะพึงได้รับไม่ได้ นอกจากนี้ยังระบุอีกด้วยว่า มลรัฐใดจะละเมิดสิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของบุคคล โดยไม่ชอบด้วยกระบวนการแห่ง

²² แหล่งเดิม, หน้า 82-83.

ความเป็นธรรมดาตามที่กฎหมายกำหนด หรือปฏิเสธไม่ให้บุคคลใดที่อยู่ในเขตอำนาจได้รับความคุ้มครองแห่งกฎหมายโดยเท่าเทียมกันไม่ได้²³

สิทธิและเสรีภาพทางกระบวนการยุติธรรมและการศาลนั้น มีอยู่หลายบทและหลายมาตรา โดยมีบทบัญญัติที่สำคัญในเรื่องการลงโทษที่ทารุณโหดร้าย หรือผิดปกติวิสัยจะกระทำมิได้ หลักการนี้ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 8 หมวดแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่กล่าวมาแล้ว

สิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกามีการให้หลักประกันไว้หลายเรื่อง แต่ในบางเรื่องอาจยังไม่ได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด อาจจะต้องด้วยเหตุผลที่ยังไม่เคยปรากฏเหตุการณ์ที่เป็นเหตุจำเป็นให้ต้องมีการบัญญัติไว้ในกฎหมาย หรือไม่สามรถระบุสิทธิหน้าที่และเสรีภาพทั้งหมดไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงได้สร้างกลไกเพื่อเป็นการประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนดังกล่าวด้วยการกำหนดไว้ในมาตรา 10 ว่า “บรรดาอำนาจที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติมอบหมายให้เป็นของสหพันธรัฐ หรือที่ได้ห้ามมลรัฐไม่ให้อำนาจนั้น ให้สงวนไว้แก่มลรัฐต่างๆ หรือแก่ประชาชน” ข้อบัญญัติดังกล่าวนี้ นับเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยในการป้องกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในอนาคตว่าหากสิทธิเสรีภาพ หรืออำนาจใดไม่มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญให้มอบหมายให้เป็นของมลรัฐหรือของประชาชน หมายความว่า อำนาจหน้าที่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมีแนวโน้มว่าจะเป็นของประชาชน และมลรัฐต่างๆ มากกว่าที่จะเป็นของสหพันธรัฐ อย่างไรก็ตามสหพันธรัฐก็สามารถกำหนดให้อำนาจที่เกิดขึ้นใหม่เหล่านั้นเป็นของสหพันธรัฐได้ โดยการกำหนดมอบอำนาจเหล่านั้นให้เป็นของสหพันธรัฐไว้ในรัฐธรรมนูญ การกำหนดเงื่อนไขไว้เช่นนั้นนับเป็นหลักประกันที่ดี เพื่อเป็นการป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขตของรัฐบาลสหพันธรัฐ และเพื่อคงสิทธิและอำนาจของมลรัฐต่างๆ ในขณะเดียวกันก็เป็นหลักประกันให้แก่ประชาชนได้อีกทางหนึ่งด้วย²⁴

2) การคุ้มครองสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังว่าด้วยสิทธิในการเขียน การติดต่อสื่อสารทางจดหมายและโทรศัพท์ การเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่ และสิทธิได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ

ในประเทศสหรัฐอเมริกาสมาคมการราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกา (American Correctional Association) กำหนดมาตรฐานสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังไว้ใน standard ข้อ 23-6.1 (1) ว่าข้อจำกัดในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังควรถูกจำกัดเท่าที่จำเป็นเพื่อรักษาประโยชน์ที่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งของเรือนจำและความปลอดภัยหรือเพื่อปกป้องสาธารณะ

²³ แหล่งเดิม. หน้า 85-91.

²⁴ แหล่งเดิม. หน้า 93-94.

ก. สิทธิได้รับการเยี่ยม

ในสหรัฐอเมริกา กำหนดให้ผู้ต้องขังมีสิทธิได้รับการเยี่ยมจากญาติและเพื่อน เริ่มต้นในเรือนจำวอลนัตสตรีท (Walnut Street Jail) ที่อนุญาตให้เยี่ยมผู้ต้องขังได้และมีการพัฒนาคุณภาพต่างๆ มากขึ้นเรื่อยๆ โดยในการเยี่ยมมีการกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมาเพื่อป้องกันปัญหาด้านความปลอดภัยของเรือนจำ

ระเบียบที่เรือนจำกำหนดขึ้นมักจะเกี่ยวข้องกับการเยี่ยมและขั้นตอนของผู้เข้าเยี่ยมโดยขึ้นอยู่กับระดับความมั่นคงของเรือนจำและบางครั้งขึ้นอยู่กับชั้นของผู้ต้องขังด้วยโดยมีทั้งรูปแบบการเยี่ยมผ่านกระจกกันระหว่างผู้ต้องขังและผู้เข้าเยี่ยมในเรือนจำความมั่นคงสูง หรือการเยี่ยมแบบไม่เกรงครัดที่ผู้ต้องขังและผู้เข้าเยี่ยมได้รับการเยี่ยมแบบใกล้ชิดที่สามารถสัมผัสร่างกายได้ ซึ่งมักจัดให้แก่ครอบครัวของผู้ต้องขังได้เข้าเยี่ยมเป็นส่วนตัวและมีการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่เรือนจำน้อยที่สุด

โดยทั่วไปแล้วเรือนจำที่มีความมั่นคงสูงมีข้อจำกัดของเงื่อนไขการเข้าเยี่ยมไว้มากทั้งนี้เพื่อควบคุมความปลอดภัยในเรือนจำและควบคุมผู้ต้องขัง นอกจากนี้ตั้งแต่ช่วงปี 1950 มีการกำหนดสิทธิได้รับการเยี่ยมไว้ให้เป็นรางวัลสำหรับผู้ต้องขังที่ประพฤติตนดี ทำให้เจ้าหน้าที่เรือนจำเริ่มเห็นว่าการเยี่ยมเป็นสิ่งที่สนับสนุนกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้ประสบความสำเร็จภายหลังการปล่อยตัว (to post release success) และทำให้ช่วยรักษาระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิตในเรือนจำ และศาลเห็นว่าเจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถกำหนดเงื่อนไขการเข้าเยี่ยมผู้ต้องขังได้ เพื่อประโยชน์ในด้านความปลอดภัยและวัตถุประสงค์อื่น

การเยี่ยมนี้เรือนจำอาจกำหนดรูปแบบ จำนวน และระยะเวลาการเยี่ยม และอาจกำหนดผู้มีสิทธิเข้าเยี่ยม การให้พักการเข้าเยี่ยมเพื่อลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบของเรือนจำ และการย้ายผู้ต้องขังไปยังเรือนจำอื่นแม้ว่าจะทำให้ความสะดวกในการเดินทางไปยังเรือนจำน้อยลง อย่างไรก็ตามศาลไม่อนุญาตให้มีการจำกัดที่ไร้เหตุผล ไม่ชัดเจนหรือเลือกปฏิบัติ

แต่เดิมการเยี่ยมได้รับการวินิจฉัยจากศาลว่าเป็นเอกสิทธิ์และไม่ใช่สิทธิที่รัฐธรรมนูญให้การรับรอง ดังเช่น คดี Walker v. Pate (1966) ที่ศาลอนุญาตให้เจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถปฏิเสธการเยี่ยมโดยคู่สมรสของผู้ต้องขังได้หากว่าบุคคลนั้นมีประวัติอาชญากร หรือคดี Rowland v. Wolff (1971) ที่ปฏิเสธการเยี่ยมของญาติบนพื้นฐานของสถานะของผู้เข้าเยี่ยม เช่น บุคคลที่ลักลอบนำของต้องห้ามเข้ามาในเรือนจำ แสดงให้เห็นว่าในการอนุญาตให้มีข้อจำกัดของการเยี่ยมนั้นศาลสูงคำนึงถึงความปลอดภัยของเรือนจำเป็นหลัก

ต่อมาในปี 1979 ศาลของรัฐบาลเจ็ดตัดสินว่า สิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังนั้นเป็นสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญข้อ 1 (Fifth Amendment) และมีข้อจำกัด

สิทธิในการเยี่ยมของเรือนจำบางเรื่องที่ถูกศาลสั่งยกเลิก เพราะเป็นการขัดต่อสิทธิตามรัฐธรรมนูญ เช่น ในปี 1975 ศาลในรัฐวิสคอนซิน ได้ตัดสินว่าระเบียบของเรือนจำวิสคอนซินที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าเยี่ยมผู้ต้องขังที่ถูกลงโทษทางวินัยและถูกคุมขังในคุกขังเดี่ยวนั้น เป็นระเบียบที่ขัดกับรัฐธรรมนูญข้อ 1 หรือ ในปี 1978 ศาลของรัฐบาลกลางได้ยกเลิกข้อปฏิบัติของผู้บัญชาการเรือนจำรัฐแมริแลนด์ที่จำกัดสิทธิการเยี่ยมของผู้ต้องขังที่ถูกจับกุมในข้อหาสิ่งของต้องห้าม

คณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานและเป้าหมายอาญายุติธรรมแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (National Advisory Commission on Criminal Justice Standards and Goals) ข้อ 2.17 กำหนดมาตรฐานการเยี่ยมไว้ว่าผู้ต้องขังควรได้รับสิทธิในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลที่ตนเองเป็นผู้เลือกและกำหนดแนวทางเพิ่มเติมว่า

1) เจ้าหน้าที่เรือนจำไม่ควรจำกัดจำนวนผู้เข้าเยี่ยมผู้ต้องขังหรือกำหนดระยะเวลาในการเยี่ยมเว้นแต่สอดคล้องกับความต้องการหรือตารางเวลาปกติของเรือนจำ

2) เจ้าหน้าที่เรือนจำควรให้ความสะดวกหรือสนับสนุนการเยี่ยมผู้ต้องขังโดยปฏิบัติดังนี้

(ก) จัดให้มีรถขนส่งสำหรับผู้เข้าเยี่ยมจากจุดสิ้นสุดของระบบขนส่งสาธารณะ (public transportation) ตัวอย่างเช่นเรือนจำอาจช่วยออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางของสมาชิกในครอบครัวของผู้ต้องขังที่ยากจนทั้งหมดได้

(ข) จัดให้มีห้องที่เหมาะสมสำหรับการเยี่ยมที่ทำให้เกิดความสะดวกและเป็นกันเองในการเยี่ยมในบรรยากาศธรรมดาคล้ายกับว่าเป็นอิสระจากเรือนจำหรือการคุมขังเท่าที่เป็นไปได้

(ค) จัดให้ครอบครัวที่เข้าเยี่ยมอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นส่วนตัวเพื่อช่วยให้ความสัมพันธ์ของครอบครัวยังคงแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

3) เรือนจำอาจจะตรวจสอบพื้นที่ในการเยี่ยมได้แต่ไม่ควรแอบฟังการสนทนาหรือแทรกแซงความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าเยี่ยมและผู้ต้องขังที่ได้รับการเยี่ยม

นอกจากนี้ สมาคมการราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกา (American Correctional Association) กำหนดมาตรฐานสิทธิในการเยี่ยมผู้ต้องขังไว้ใน standard ข้อ 23-6.2 ว่า

(ก) ควรจัดให้มีช่วงในการลากลับบ้าน (Home Furlough programs) เพื่อทำให้ผู้ต้องขังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและชุมชน แต่ต้องพิจารณาให้เหมาะสมต่อความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำและชุมชนด้วย

(ข) เจ้าหน้าที่เรือนจำควรให้การสนับสนุนการเยี่ยมด้วยการกำหนดชั่วโมงการเยี่ยมไว้ อย่างมีเหตุผลรวมทั้งเวลาในวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ และให้เกิดความสะดวกการเยี่ยมแก่ผู้เข้าเยี่ยมอย่างเหมาะสม

(ค) เครื่องอำนวยความสะดวกในการเยี่ยมควรส่งเสริมการติดต่อสื่อสารอย่างเป็น กันเองและจัดให้มีโอกาสในการเยี่ยมแบบใกล้ชิด การขยายการเยี่ยมระหว่างผู้ต้องขังและครอบครัว ของเขาในสถานที่ที่เหมาะสม ควรอนุญาตสำหรับผู้ต้องขังที่ไม่ได้รับสิทธิให้ลากลับบ้าน

(ง) ควรให้ผู้ต้องขังสามารถติดต่อกับผู้เยี่ยมในทุกกรณีแม้จะมีเหตุผลบางประการที่ ควรห้ามแต่อาจจะงดเว้นได้ หากการเยี่ยมนั้นจะทำให้เกิดความเครียด ทั้งนี้ผู้เข้าเยี่ยมทุกคนต้อง กรอกแบบฟอร์มข้อมูลส่วนตัวเพื่อการสืบค้นต่อไป

(จ) ระยะเวลาการเยี่ยมควรถูกกำหนดอย่างน้อยหนึ่งชั่วโมงและผู้ต้องขังควรสามารถ สะสมระยะเวลาในการเยี่ยม แต่การเยี่ยมโดยทนายความ พระ และเจ้าหน้าที่ ไม่ควรนับรวมไว้ใน ระยะเวลาเยี่ยมและควรไม่มีขอบเขตจำกัด เว้นแต่เรื่องเวลาและช่วงเวลาในการเยี่ยม

(ฉ) หากทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกเอื้ออำนวย เจ้าหน้าที่เรือนจำควรให้การ สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกและการเยี่ยมด้วยการจัดหาพาหนะขนส่ง (Transportation) หรือ ให้คำแนะนำ ความมุ่งหมาย และการช่วยเหลือในการจัดการเดินทางให้ผู้เข้าเยี่ยมสามารถเดินทาง มาถึงเรือนจำซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางได้

ใน Standard ข้อ 23-6.3 กำหนดว่าผู้ต้องขังที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบวินัยควรมีโอกาสได้รับ การเยี่ยมเช่นเดียวกับผู้ต้องขังคนอื่นๆ ในเรือนจำ

นอกจากนี้เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้เข้าเยี่ยมลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้าไปใน เรือนจำ เช่น ยาเสพติด อาวุธ เงิน กล้องถ่ายรูป อุปกรณ์บันทึกเสียงเป็นต้น เรือนจำต้องทำการค้นตัว และสิ่งของ และเรือนจำส่วนใหญ่จะนำเครื่องตรวจโลหะเพื่อใช้ในการตรวจค้นอาวุธด้วย ซึ่ง การตรวจค้นสิ่งของและอาจค้นตัวผู้ต้องขังภายนอกต้องกระทำอย่างพอเหมาะ ศาลยอมรับให้มีการ ค้นแบบถอดเสื้อผ้า (Strip searches) ได้โดยเป็นกรณีที่บุคคลถูกบังคับให้ถอดเสื้อผ้าและยอมให้มีการ ค้นร่างกายทั้งหมด แต่กระทำได้เมื่อมีเหตุผลสมควรบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงพิเศษ (Specific objective facts) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้เข้าเยี่ยมจะพยายามลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้ามาในเรือนจำ

ในส่วนของการฟังการสนทนาสมาคมการราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกา (American Correctional Association) กำหนดมาตรฐานสิทธิในการเยี่ยมผู้ต้องขังไว้ใน standard ข้อ 23-6.1(c), (d) ว่าเจ้าหน้าที่เรือนจำอาจมีอำนาจในการฟังการสนทนาเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่น่าเชื่อถือโดยเฉพาะการ สนทนาที่อาจเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของสาธารณะหรือความมั่นคงและปลอดภัยของ สถาบันหรือถูกใช้ประโยชน์ในการกระทำที่ผิดกฎหมายต่อไป

อย่างไรก็ดีหากเป็นการสนทนาที่คาดหมายว่ากระทำระหว่างผู้ต้องขังกับทนายของเขา หรือระหว่างผู้ต้องขังกับสมาชิกของนิติบุคคลหรือองค์กรพิเศษต่างๆ ซึ่งรวมทั้งศาล เจ้าหน้าที่ของ สถานที่กักกัน เจ้าหน้าที่บริหารของรัฐหรือท้องถิ่น เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ ห้ามมิให้คัดฟังการ สนทนานั้นเว้นแต่เป็นการดำเนินการโดยคำสั่งศาลหรืออำนาจตามกฎหมาย

ข. การติดต่อสื่อสารทางจดหมาย

รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา บัญญัติรับรองสิทธิในการติดต่อสื่อสารไว้ในข้อ 1 (First Amendment) ว่าบุคคลมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารและสมาคม แต่ในการติดต่อสื่อสารโดย จดหมายนั้นในทางปฏิบัติแล้วมีการจำกัดผู้ที่สามารถเขียนจดหมายถึง จำนวนจำกัดที่เขียน ข้อความในจดหมาย เป็นต้น ทำให้เจ้าหน้าที่เรือนจำต้องทำการตรวจตราจดหมายที่บุคคลภายนอก ส่งให้แก่ผู้ต้องขังและที่ผู้ต้องขังส่งออกไปด้วย ทั้งนี้เพื่อทราบข้อความในจดหมายและป้องกันมิให้ ผู้ต้องขังได้รับข้อความที่อาจเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยหรือการบริหารงานของเรือนจำ

เดิม First Amendment ให้ความคุ้มครองการสื่อสารทางจดหมายของประชาชนไม่ให้ ถูกตรวจสอบข้อความในจดหมาย แต่การคุ้มครองนี้มีได้ขยายไปถึงผู้ต้องขังด้วย ทำให้ศาลใน ช่วงเวลานั้นไม่ให้ความสนใจในการพิจารณาการกระทำเช่นนี้ของเจ้าหน้าที่เรือนจำ เช่น คดี *Prewitt v. Arizona ex rel. Eyman* (1969) ตัดสินว่า การตรวจสอบจดหมายเป็นสิ่งที่คู่กับการ จำคุกหากไม่เป็นการแทรกแซงการพิจารณาคดีของผู้ต้องขัง การตรวจสอบจดหมายจึงเป็นทาง ปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับเป็นสากล

ต่อมาในช่วงปี 1970 ศาลจึงเริ่มละทิ้งความคิดเช่นนี้และเห็นว่าสิทธิตาม First Amendment สามารถนำไปใช้กับผู้ต้องขังได้ ผู้ต้องขังจึงมีการติดต่อสื่อสารทางจดหมาย แต่เป็นที่ ยอมรับว่าการตรวจสอบจดหมายมีความจำเป็น จึงกำหนดข้อจำกัดของการตรวจสอบจดหมายไว้ใน คดี *Palmigiano v. Travisono* (1970) ว่า

1) การอ่านจดหมายที่ผู้ต้องขังส่งไปถึงบุคคลภายนอกไม่มีความจำเป็นต้องทำและ เป็นการฝ่าฝืนสิทธิตาม First Amendment ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ยกเว้นแต่เมื่อดำเนินการตามหมาย ค้นอย่างมีเหตุผล

2) จดหมายที่ส่งมาถึงผู้ต้องขังทั้งหมดอาจถูกเปิดและถูกตรวจสอบเพื่อหาสิ่งของ ต้องห้าม เว้นแต่จดหมายนั้นมาจากทนายหรือข้าราชการ

3) จดหมายที่ส่งมาถึงผู้ต้องขังซึ่งมาจากบุคคลที่ไม่มีที่อยู่ชัดเจนอาจถูกอ่านหรือ ตรวจสอบเพื่อสืบค้นข้อความที่มีความรุนแรงและวัสดุลามก และจดหมายจากบุคคลที่มีที่อยู่ชัดเจน อาจทำการตรวจสอบเพื่อค้นหาสิ่งของต้องห้ามเพียงอย่างเดียวโดยไม่สามารถอ่านข้อความใน จดหมายได้

นอกจากนี้ ในคดี *Procunier v. Martinez* (1974) ศาลได้พิจารณาว่าเจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถตรวจสอบจดหมายที่ผู้ต้องขังเขียนได้เช่น ผู้ต้องขังฟ้องหรือร้องเรียนเกินจริง ข้อความที่รุนแรงเกี่ยวกับการเมือง เชื้อชาติ ศาสนาหรือความเชื่ออื่นๆ หรือข้อความที่เกี่ยวกับอาชญากรรม หรือใช้ภาษาที่ลามก หยาดคาย หมิ่นประมาทหรือสิ่งอื่นๆ ที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้การตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังอ้างได้ว่ามีความจำเป็นและสำคัญเพื่อประโยชน์ของรัฐบาลด้านความปลอดภัย และเพื่อปกป้องประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองโดยเฉพาะ

ศาลสูงในคดี *Wolff v. McDonnell* (1974) ตัดสินว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำจะเปิดจดหมายที่ส่งจากทนายความมายังผู้ต้องขังเพื่อตรวจสอบสิ่งของต้องห้ามได้แต่ต้องกระทำต่อหน้าผู้ต้องขังและห้ามมิให้อ่านข้อความในจดหมายนั้น

หากเป็นจดหมายที่ติดต่อกันระหว่างผู้ต้องขังกับทนาย หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือสื่อมวลชน เจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถเปิดจดหมายได้เฉพาะกรณีที่อยู่ต่อหน้าผู้ต้องขังและเฉพาะกรณีที่มีการจำหน่ายของจริง (Only to verify the addressee) ส่วนการติดต่อกับศาลนั้นไม่สามารถเปิดออกเพื่อตรวจสอบสำหรับสิ่งของต้องห้ามเว้นแต่การเปิดต่อหน้าผู้ต้องขัง แต่มีแนวโน้มว่าจดหมายที่ศาลส่งมายังผู้ต้องขังถูกตรวจสอบหาสิ่งของต้องห้ามได้แต่ห้ามมิให้อ่านจดหมายนั้น

ศาลสหรัฐฯ ได้ขยายขอบเขตของสิทธิผู้ต้องขังให้ได้รับการเยี่ยมและการติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้น ศาลสูงสุดได้มีคำพิพากษา ห้ามการตรวจจดหมายที่ส่งออกจากเรือนจำ รวมทั้งห้ามการจำกัดสิทธิการติดต่อกันทางจดหมายระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลที่อยู่นอกเรือนจำ การตรวจจดหมายที่ส่งเข้ามาในเรือนจำให้กระทำได้ แต่ห้ามอ่านข้อความในจดหมายรวมทั้งอนุญาตให้ทำการตรวจด้วยอุปกรณ์และการสัมผัสด้วยมือได้ นอกจากนั้น เรือนจำควรจัดให้มีตัวแทนของผู้ต้องขัง สังเกตการณ์การปฏิบัติในห้องไปรษณีย์ของเรือนจำ แต่จดหมายจากทนายความให้เปิดตรวจได้ต่อหน้าผู้ต้องขังเท่านั้น และการตรวจสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่ส่งให้นักโทษในเรือนจำให้กระทำเท่าที่จำเป็นเพื่อค้นหาสิ่งผิดกฎหมายหรือสิ่งพิมพ์ที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งฝ่าฝืนข้อบังคับและระเบียบของเรือนจำ

อย่างไรก็ตามการที่จะทราบได้ว่าจดหมายมีข้อความหรือวัตถุต้องห้ามหรือไม่ ต้องทำการเปิดออกอ่าน ดังนั้น ในคดี *Washington v. Meachum* (1996) ศาลสนับสนุนสิทธิของเจ้าหน้าที่เรือนจำในการอ่านจดหมายที่ส่งจากภายนอกมาให้ผู้ต้องขังบนพื้นฐานที่ว่า ไม่มีวิธีอื่นในการยุติแผนการหนีหรือวัตถุต้องห้ามอื่นๆ เช่น จดหมายที่ข่มขู่ มีข้อความที่เขียนเป็นรหัสลับ หรือร้องขอสิ่งของหรือเงินจากบุคคลอื่นที่มีใช้สมาชิกในครอบครัวซึ่งถูกส่งออกไป เว้นแต่มีการตรวจจดหมายนั้น ซึ่งศาลเห็นว่านโยบายนี้เป็นข้อจำกัดที่สำคัญน้อยที่สุด โดยทำเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของเรือนจำ คำสั่งและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังต่อไป

นอกจากนี้คณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานและเป้าหมายอาญา ยุติธรรมแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (National Advisory Commission on Criminal Justice Standards and Goals)

ข้อ 2.17 กำหนดมาตรฐานในการติดต่อโดยจดหมายไว้ว่า ผู้ต้องขังควรมีสสิทธิในการ ติดต่อสื่อสารหรือเขียนจดหมายถึงบุคคลหรือองค์กรและสามารถส่งหรือรับจดหมาย หนังสือ นิติสารและวัสดุอื่นๆ ที่ถูกกฎหมาย และแนะนำว่า

1) เจ้าหน้าที่เรือนจำไม่ควรจำกัดปริมาณของจดหมายที่ได้รับหรือส่งไปยังบุคคลอื่น ภายใต้อาณัติการควบคุม

2) เจ้าหน้าที่เรือนจำควรมีสสิทธิตรวจจดหมายที่ส่งถึงผู้ต้องขังหรือส่งออกไปนอก เรือนจำแต่ไม่ควรอ่านหรือแก้ไข และหากมีเงิน เช็กหรือตัวเงิน ที่ส่งมาพร้อมจดหมายควรรนำออก และให้ผู้ต้องขังทำการนับจำนวน และหากว่ามีสิ่งของต้องห้ามในจดหมายต้องนำออกไปด้วย ซึ่ง สิ่งของที่ผิดกฎหมายหรือเป็นสิ่งที่ข่มขู่ความปลอดภัยของเรือนจำให้ถือว่าเป็นสิ่งของต้องห้ามด้วย

3) ผู้ต้องขังควรได้รับการช่วยเหลือเรื่องค่าไปรษณีย์ที่เหมาะสมเพื่อรักษา ความสัมพันธ์กับชุมชนไว้

และสมาคมการราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกา (American Correctional Association) กำหนดมาตรฐานสิทธิในการเยี่ยมผู้ต้องขังไว้ใน standard ข้อ 23-6.1 ว่า

(ก) การจำกัดการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังควรถูกจำกัดเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ที่ ชอบด้วยกฎหมายของระเบียบและความปลอดภัยของเรือนจำและเพื่อปกป้องสาธารณะ

(ข) จดหมาย วัสดุ หรือภาชนะที่ส่งมาหรือส่งจากผู้ต้องขังอาจถูกเปิดและตรวจสอบ เพื่อไม่ส่งต่อหากพบว่าบรรจุสิ่งของต้องห้ามหรือวัสดุต้องห้ามอื่นๆ

(ค) เจ้าหน้าที่เรือนจำอาจมีอำนาจในการอ่านจดหมายที่ติดต่อสื่อสารกันได้ เมื่อได้รับ ข้อมูลที่เชื่อถือได้ว่า การสื่อสารของนักโทษนั้นจะเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของสาธารณะ หรือความมั่นคงและปลอดภัยของสถาบันหรือการสื่อสารนั้นกำลังถูกใช้ประโยชน์เพื่อกระทำ กิจกรรมที่ผิดกฎหมาย

(ง) จดหมายที่คาดหมายว่าเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ต้องขังกับทนายของเขา หรือ ระหว่างผู้ต้องขังกับสมาชิกของนิติบุคคลหรือองค์กรพิเศษต่างๆ ซึ่งรวมทั้งศาล เจ้าหน้าที่ของ สถานที่ถูกกักกัน เจ้าหน้าที่บริหารของรัฐหรือท้องถิ่น เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ ห้ามมิให้มีการอ่าน จดหมายนั้นเว้นแต่เป็นการดำเนินการโดยคำสั่งศาลหรืออำนาจตามกฎหมาย

(จ) ผู้ต้องขังที่ยากจนควรได้รับการสนับสนุนกระดาษและเครื่องเขียนจดหมายในจำนวนที่เหมาะสมและค่าไปรษณีย์สำหรับจดหมายที่เขียนถึงทนายความ ศาล และเจ้าหน้าที่รัฐและอนุญาตให้ผู้ต้องขังได้ติดต่อกับครอบครัวหรือเพื่อนได้ต่อไป

อย่างไรก็ดีประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการตรวจจดหมายของผู้ต้องขังกับบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกไว้ใน DIRECTIVE AFFECTED: 5800.10 CHANGE NOTICE NUMBER: 02 ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2541 ซึ่งระบุว่าผู้ต้องขังสามารถรับ – ส่ง จดหมายได้เท่าที่ไม่ขัดต่อแนวทางหรือวิธีปฏิบัติที่กำหนดไว้

การตรวจจดหมายทั่วไป ซึ่งจดหมายทั่วไป ได้แก่ จดหมายที่มีการส่งหรือรับจากผู้ต้องขังกับผู้ต้องขังด้วยกัน รวมทั้งระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลทั่วไป ซึ่งโดยทั่วไปหากเป็นกรณีที่จดหมายระหว่างผู้ต้องขังกับผู้ต้องขังด้วยกันเจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถเปิดได้ เพื่อตรวจสอบสิ่งของผิดกฎหมาย รวมทั้งสามารถอ่าน จดหมายได้ โดยการสุ่มอ่าน (Random Reading) เพื่อให้ได้ทราบข้อมูลที่เป็นการฝ่าฝืนกฎระเบียบของเรือนจำ และเป็นการควบคุมพฤติกรรมของผู้ต้องขังที่มีปัญหาบางคน หากเป็นกรณีที่เป็นจดหมายระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลทั่วไป เจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถเปิดได้แต่จะเป็นวิธีการสุ่มเปิด และสามารถอ่านจดหมายได้โดยการสุ่มอ่าน (Random Reading) เพื่อให้ได้ทราบข้อมูลที่เป็นฝ่ายการฝ่าฝืนกฎระเบียบของเรือนจำ รวมทั้งเป็นการเฝ้าระวังผู้ต้องขังที่มีปัญหาบางคน

ส่วนการตรวจจดหมายที่ได้รับสิทธิพิเศษ ซึ่งจดหมายที่ได้รับสิทธิพิเศษ ได้แก่ จดหมายระหว่างผู้ต้องขังกับทนายความ/ที่ปรึกษาทางกฎหมายและศาล รวมถึงจดหมายระหว่างผู้ต้องขังกับองค์กรพิเศษ เช่น รัฐบาลกลาง เจ้าหน้าที่ของรัฐ ศาลท้องถิ่น ผู้บริหารกรมราชทัณฑ์ สมาชิกสภาราชทัณฑ์ ทนายความ และสื่อมวลชน การเปิดจดหมายสามารถเปิดได้โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำ และจะต้องกระทำต่อหน้าผู้ต้องขัง เพื่อตรวจสอบสิ่งของต้องห้ามเท่านั้น ส่วนการอ่านจดหมายไม่สามารถอ่านได้²⁵

ค. การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์

การให้บริการแก่ผู้ต้องขังในการติดต่อสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์ในประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มอนุญาตให้ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์ติดต่อกับครอบครัวและเพื่อนตั้งแต่ช่วงปี 1970 และในปัจจุบันเรือนจำในสหรัฐอเมริกาทุกแห่งอนุญาตให้ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์ได้ โดยพบว่าเรือนจำมากกว่าครึ่งหนึ่งอนุญาตให้ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์ได้อย่างไม่จำกัดหรือใช้ได้ทุกวัน แต่ในเรือนจำที่มีการควบคุมการใช้โทรศัพท์จะมีการจำกัดด้วยนโยบายของเรือนจำ การควบคุมผู้ต้องขัง (Inmate

²⁵ คณะกรรมการตรวจจดหมายของผู้ต้องขังในต่างประเทศ. กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. เล่มเดิม.

custody) หรือระดับความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำ (Security classification) หรือระดับของเอกสิทธิ์ (Privilege level) อย่างไรก็ตามเรือนจำส่วนใหญ่จำกัดการโทรตั้งแต่ห้าถึงยี่สิบนาที

นอกจากนี้ การใช้โทรศัพท์ของเรือนจำนักโทษได้รับอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์สาธารณะที่ติดตั้งในเรือนจำได้สัปดาห์ละ 2-3 นาที รวมทั้งการให้ใช้โทรศัพท์ฉุกเฉิน เช่น การติดต่อทนายความเป็นต้น

การเยี่ยมนักโทษในเรือนจำได้รับการขยายเวลาให้มากขึ้น และสะดวกยิ่งขึ้น ในวันหยุดหรือในเวลาเย็น และได้ยกเลิกข้อจำกัดในเรื่องจำนวนและการแต่งกายของผู้มาเยี่ยม แต่ผู้มาเยี่ยมจะถูกตรวจค้นร่างกายและกระเป๋า ก่อนเข้าเยี่ยม²⁶

ในส่วนของค่าใช้จ่ายผู้ต้องขังจะเป็นผู้จ่ายค่าโทรศัพท์ในการโทรภายในท้องถิ่น (Local calls) และการโทรไปยังพื้นที่เขตอื่นๆ มีการทำในรูปแบบที่ให้ผู้รับสายปลายทางเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย ซึ่งรวมถึงการโทรทางไกลด้วย (Long-distance call)

อย่างไรก็ตามสมาคมการราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกา (America Correctional Association) กำหนดมาตรฐานสิทธิในการเยี่ยมผู้ต้องขังไว้ใน Standard ข้อ 23-6.1(f) ว่าผู้ต้องขังที่ยากจนควรได้รับอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพื่อติดต่อกับทนายของเขา และเจ้าหน้าที่ศาลตามสมควรในระหว่างที่กำลังดำเนินคดีอยู่ หากเจ้าหน้าที่เรือนจำเห็นว่าการติดต่อสื่อสารด้วยการเขียนจดหมายไร้ผล นอกจากนี้ผู้ต้องขังยังสามารถใช้โทรศัพท์ติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกโดยเสียค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง

การสนทนาทางโทรศัพท์ของผู้ต้องขังนั้นผู้ต้องขังจะได้รับอนุญาตให้โทรศัพท์ติดต่อกับสมาชิกในครอบครัวและญาติมิตรได้ ด้วยระบบการติดต่อสื่อสารผ่านทางจอมอนิเตอร์ที่มีเจ้าหน้าที่คอยกำกับดูแลอยู่โดยผู้ต้องขังจะรับรู้ว่าการโทรแต่ละครั้งของตนจะถูกบันทึกภาพไว้และมีเจ้าหน้าที่คอยแนะนำในกรณีที่พวกเขาต้องการสถานที่พูดคุยของเขาจะไม่มีการบันทึกภาพไว้²⁷

ง. การเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่

ในสหรัฐอเมริกา เริ่มปรากฏโปรแกรมการเข้าเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่ในปี 1900 ในสถานกักขัง (Penitentiary) ของรัฐ Mississippi ใน Parchman ต่อมาจึงมีการขยายไปใช้ในเรือนจำต่างๆ ซึ่งในระยะเริ่มแรกนั้นรัฐไม่ได้จัดสถานที่สำหรับให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่แต่ผู้ต้องขังใน Parchman ทำการสร้างสถานที่สำหรับการเยี่ยมพิเศษนี้โดยให้ชื่อว่า “Red houses” โดยจะนำภริยาหรือแฟนเข้าไปอยู่กับตน

²⁶ บรรเจิด สิงคะเนติ (2554). ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรอง และคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to privacy) (รายงานวิจัย). หน้า 51.

²⁷ กรมราชทัณฑ์. (2541). สารานุกรมงานราชทัณฑ์นานาชาติ. หน้า 156.

ต่อมาในปี 1965 จึงเริ่มมีการสร้างสถานที่สำหรับการเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่โดยสถานกักกัน แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถาบันเริ่มให้การยอมรับให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมพิเศษได้ โดยให้ผู้ต้องขังและภริยาได้อาศัยตามลำพังเป็นส่วนตัวเท่าที่จะเป็นไปได้ ในห้องจะมีเฟอร์นิเจอร์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยผู้ต้องขังที่เข้าใช้บริการต้องเซ็นหนังสือก่อนได้รับอนุญาตให้เข้าใช้ได้ (An inmate must sign in a book before he is allowed in red house) อีกทั้งต้องได้รับการพิสูจน์ว่าแต่งงานแล้วด้วย

การให้บริการเช่นนี้แก่ผู้ต้องขังในสหรัฐอเมริกาแต่เดิมจำกัดเฉพาะผู้ต้องขังชาย ต่อมาจึงมีการขยายบริการให้ใช้กับผู้ต้องขังหญิงในปี 1972 ซึ่งจะอยู่ภายใต้การควบคุมของศูนย์บริการสุขภาพในท้องถิ่น (Local health department) และมีการคุมกำเนิด (Birth control practices) เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งการขยายบริการไปยังผู้ต้องขังหญิงนี้ต่อมาได้ขยายไปยังเรือนจำของรัฐอื่นๆ เช่นกัน

ในปี 1974 มีการขยายโปรแกรมการเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่ไปยังครอบครัวโดยมีการเพิ่มโปรแกรมการเยี่ยมของครอบครัว ซึ่งเป็นการอนุญาตให้ครอบครัวของผู้ต้องขังใช้เวลาสามวันสองคืนอยู่กับผู้ต้องขังในสถานที่ที่เรือนจำจัดไว้ให้ โดยปกติจะมีการเยี่ยมของครอบครัวในวันศุกร์ถึงวันอาทิตย์ และการเยี่ยมโดยครอบครัวไม่จำกัดเฉพาะกับผู้ต้องขังที่แต่งงานแล้ว แต่มีข้อจำกัดสำหรับผู้ต้องขังที่จะเข้าร่วมโปรแกรมการเยี่ยมโดยครอบครัวไว้ว่า ต้องเป็นผู้ต้องขังที่ได้รับความไว้วางใจในระดับปานกลาง (Half-trusty) หรืออยู่ในชั้น B ขึ้นไป เนื่องจากผู้ต้องขังและครอบครัวจะใช้ชีวิตอยู่ตามลำพังโดยไม่มีการควบคุมของเจ้าหน้าที่เรือนจำตลอดระยะเวลาเยี่ยม

โปรแกรมเยี่ยมพิเศษนี้เป็นการแก้ปัญหากรณีที่ผู้ต้องขังหญิงมีบุตร เพราะหากไม่มีการนำโปรแกรมนีมาใช้จะทำให้ผู้ต้องขังหญิงซึ่งเป็นมารดาไม่สามารถติดต่อกับบุตรของตนได้อย่างสะดวกเนื่องมาจากปัญหาหลายๆ ประการรวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับกฎระเบียบของเรือนจำบางประการ เช่น การห้ามมิให้ผู้ต้องขังสัมผัสกับญาติที่เข้าเยี่ยม หรือการจำกัดเวลาเข้าเยี่ยม

โปรแกรมนีในบางรัฐ เด็กๆ อาจได้พบกับมารดาของเขาได้ตลอดเวลาในสถานที่ซึ่งจัดไว้เป็นห้องเล่น (Playrooms) หรือสถานเลี้ยงเด็ก (Nurseries) หรือบางรัฐกำหนดให้เด็กสามารถอาศัยอยู่กับมารดาซึ่งเป็นผู้ต้องขังได้มากถึงห้าวันต่อสัปดาห์ และในบางเรือนจำยังอนุญาตให้คู่สมรสและบุตรของผู้ต้องขังอาศัยอยู่ด้วยกันในบ้านเคลื่อนที่ (Mobile home) หรือ อาร์คเมน (Apartment) ได้ภายในระยะเวลาสามวัน

อย่างไรก็ดีการเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่ยังมีปัญหาเกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ว่าผู้ต้องขังที่ติดเชื้อเอชไอวี (HIV) สามารถได้รับการเยี่ยมพิเศษหรือไม่ ซึ่งคดี Doe v. Coughlin (1987) ศาลได้ตัดสินว่า

ผู้ต้องขังที่ป่วยด้วยโรคเอดส์ไม่ควรได้รับการเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่ตามที่เจ้าหน้าที่เรือนจำได้เสนอ เพราะข้อห้ามนี้เป็นประโยชน์ต่อการหยุดยั้งการแพร่ระบาดของโรคเอดส์

ต่อมาในปี 1991 รัฐนิวยอร์กมีนโยบายใหม่ให้ผู้ต้องขังที่ติดเชื้อเอดส์หรือมีอาการที่แสดงว่าติดเชื้อเอดส์ได้รับอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่ได้เมื่อเจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถสืบได้อย่างชัดเจนว่ามีการเปิดเผยสถานะของเขาและคู่สมรสนั้นได้รับคำปรึกษาเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยแล้ว (Safe sex counseling) โดยเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการกำหนดนโยบายนี้คือ เพื่อสนับสนุนให้ผู้ต้องขังที่แต่งงานแล้วยอมรับการตรวจเพื่อหาเชื้อ HIV เพื่อให้ได้รับการเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่ได้ เนื่องจากโดยปกติแล้วหากผู้ต้องขังไม่ยินยอมให้เจาะเลือดเพื่อตรวจหาเชื้อ HIV เจ้าหน้าที่เรือนจำก็ไม่สามารถจะทำการตรวจได้

อย่างไรก็ดีหากเป็นผู้ต้องขังที่ศาลตัดสินว่ากระทำความผิดหรือนักโทษเด็ดขาดอาจถูกกันออกหรือต้องได้รับการตรวจคัดเลือกว่าเป็นพิษเพื่อเข้ามีส่วนร่วมโครงการเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่ ถ้าหากว่าผู้ต้องขังคนนั้นเป็นผู้ที่กระทำความผิดร้ายแรงเป็นประจำ ผู้ที่กระทำความผิดอาญาที่โหดเหี้ยม (Those convicted of heinous crimes) ผู้ที่มีประวัติครอบครัวที่มีการกระทำความรุนแรง กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ (Sex offenses) หรือมีปัญหาเกี่ยวกับจิตอย่างรุนแรง

สำหรับสถานที่ซึ่งจะให้ผู้ต้องขังและคู่สมรสได้ใช้สิทธินี้ส่วนใหญ่แล้วจะตั้งอยู่ในเรือนจำแต่จะถูกแยกออกจากส่วนของผู้ต้องขังโดยทั่วไป และสถานที่นั้นจะประกอบด้วยห้องนอนพร้อมห้องอาบน้ำ ครัวพร้อมอุปกรณ์ และมีลานนอกบ้านสำหรับทำกิจกรรมร่วมกัน นอกจากนี้ระยะเวลาที่ผู้ต้องขังจะสามารถใช้สิทธินี้ได้เท่าไรนั้นขึ้นอยู่กับสถานที่และนโยบายของเรือนจำนั้นๆ ซึ่งโดยปกติการเยี่ยมเช่นนี้จะเกิดขึ้นทุกๆ สองสัปดาห์ถึงทุกๆ หกเดือน

จ. สิทธิได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ

ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญข้อ First Amendment บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในการติดต่อสื่อสาร สิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารจากสิ่งพิมพ์ต่างๆ นอกจากนี้สมาคมการราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกา (American Correctional Association) กำหนดมาตรฐานสิทธิในการเยี่ยมผู้ต้องขังไว้ใน standard ข้อ 23-6.1 ว่า

(g) ผู้ต้องขังควรได้รับสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับนิยสาร หนังสือพิมพ์ และข้อเขียนอื่นๆ ที่มีการจัดส่งถูกต้องตามกฎหมาย ภายใต้บทบัญญัติของ Standard ที่ 23-1.1 (กล่าวคือ ภายใต้บังคับของเรือนจำ และภายใต้กฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง)

กฎหมายสหรัฐอเมริกาให้การรับรองสิทธิของผู้ต้องขังในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากโลกภายนอกผ่านสิ่งพิมพ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนิยสาร หรือหนังสือพิมพ์ เท่าที่ไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของเรือนจำ จึงมีข้อจำกัดสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเช่นนี้อยู่บางประการ เช่น

การห้ามมิให้อ่านหนังสือที่ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับการกระตุ้นหรือก่อให้เกิดการกระทำที่ผิดกฎหมาย เช่น หนังสือเกี่ยวกับการสร้างอาวุธ ผลิตเครื่องดัดแปลงอัลกอริธึม ยาเสพติด หรือวิธีการหลบหนี และหนังสือประเภทหนังสือลามก ซึ่งหนังสือเหล่านี้จะถูกห้ามมิให้ผู้ต้องขังได้อ่าน โดยศาลพบว่าจุดเชื่อมต่อระหว่างการห้ามมิให้อ่านสิ่งพิมพ์ใดๆ กับสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเรือนจำปีความกังวลอยู่มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัย การรบกวนทางเพศ (Sexual harassment) และการแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)

โดยปกติเจ้าหน้าที่เรือนจำมีอำนาจห้ามผู้ต้องขังมิให้รับหนังสือต่างๆ ที่เชื่อว่าจะกระตุ้นอารมณ์ ลามก เขี้ยวผิว หรือก่อให้เกิดการกระทำผิดอาชญากรรมหรือการกระทำที่ไม่ดีอื่นๆ เว้นแต่สิ่งพิมพ์นั้นส่งตรงจากสำนักพิมพ์และสิ่งพิมพ์ที่มีการตรวจสอบแล้ว

การตรวจสอบสิ่งพิมพ์ต่างๆ ก่อนที่จะนำไปให้ผู้ต้องขังได้อ่าน ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้รับรองให้เจ้าหน้าที่เรือนจำกระทำได้โดยตัดสินว่าหลักเกณฑ์ไว้หลายคดี ตัวอย่างเช่น คดี Bell v. Wolfish (1976) ศาลสูงเห็นว่าการห้ามผู้ต้องขังรับหนังสือปกแข็ง (Hardback books) เว้นแต่ผู้ต้องขังได้รับหนังสือนั้นโดยตรงจากสำนักพิมพ์ สโมสรหนังสือ (Book clubs) หรือ ร้านหนังสือ เนื่องจากหนังสือบางลักษณะอาจจะถูกใช้เพื่อลักลอบนำสิ่งของต้องห้าม เช่น ยาเสพติด อาวุธ เงิน เข้ามาในเรือนจำได้

อย่างไรก็ตาม ศาลในคดี Crofton v. Roe (1999) พบว่านโยบายเกี่ยวกับหนังสือนี้ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญในกรณีที่ปฏิเสธสิทธิของผู้ต้องขังที่จะได้รับของขวัญเป็นหนังสือที่ส่งมาโดยเพื่อนหรือครอบครัวจากสำนักพิมพ์

ในคดีระหว่าง Aikens v. Lash ศาลพิพากษาว่าเจ้าหน้าที่เรือนจำต้องจัดให้มีกระบวนการอันชอบด้วยกฎหมายในการตรวจสอบสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่ถูกห้ามมิให้ส่งแก่ผู้ต้องขัง เพื่อประโยชน์แก่ผู้ต้องขัง ได้แก่

- (1) มีหนังสือบอกกล่าวไปถึงผู้ต้องขังเพื่อแจ้งการปฏิเสธสิ่งพิมพ์นั้นพร้อมทั้งเหตุผล
- (2) จะต้องให้โอกาสผู้ต้องขังในการคัดค้านการปฏิเสธนั้น และ
- (3) ต้องมีการทบทวนคำสั่งโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำคนอื่นที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่คนเดิมที่ปฏิเสธสิ่งพิมพ์นั้นโดยทันที

3.3.2 ประเทศอังกฤษ

1) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพรัฐธรรมนูญการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ.

สิทธิของผู้ต้องขังในกฎหมายอังกฤษนั้น แม้ว่าศาลอังกฤษจะใช้กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาบังคับกับการควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำและคณะผู้ปกครองเรือนจำ แต่ศาลก็เห็นว่า

การปฏิบัติตามบทบัญญัติราชทัณฑ์เป็นเรื่องการปกครองภายใน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังไม่อาจจะคัดค้านการละเมิดกฎหมายหรือระเบียบเรือนจำต่อศาล แต่อย่างไรก็ตามในคำตัดสินคดี St. Germain ศาลถือว่าศาลมีอำนาจทบทวนกระบวนการของคณะกรรมการตรวจเรือนจำในคดีความผิดทางวินัย ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงไปจากความคิดทฤษฎี “Hands off” ที่ศาลใช้บังคับแต่ก่อน นอกจากนี้การบัญญัติกฎหมายในระยะหลังได้นำมาสู่สถานะทางกฎหมายของผู้ต้องขังที่เพิ่มมากขึ้นในการปฏิบัติในเรือนจำ เช่น การเยี่ยม การติดต่อทางจดหมาย การติดต่อกับศาล และกระบวนการทางวินัย รวมถึงการใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปเพื่อประโยชน์ของนักโทษด้วย การเปลี่ยนแปลงบางส่วนเป็นผลมาจากการพัฒนาสองประการคือ ประการแรก การก่อตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (Ombudsman) ในปีค.ศ. 1967 ทำหน้าที่ไต่สวนการร้องทุกข์ของนักโทษเสนอต่อสมาชิกรัฐสภาซึ่งความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้นำไปสู่การทบทวนการปฏิบัติในเรือนจำที่แสดงให้เห็นความที่เที่ยงตรงแน่นอนกว่าองค์กรอื่นๆ ประการที่สอง นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1966 นักโทษสามารถทำการร้องทุกข์ไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปที่ Strasbourg ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของยุโรปได้ ในคดี Golder และ Knetchi ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติในเรือนจำแม้ว่าการร้องทุกข์ไปยัง Strasbourg จะใช้เวลาพิจารณายาวนาน แต่ก็อาจเป็นเหตุให้กระทรวงมหาดไทยต้องพิจารณาทบทวนมาตรการต่างๆ ใหม่²⁸

อนึ่ง ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ปกครองแบบระบบกฎหมาย Common law จึงไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร กล่าวคือ หลักการปกครองต่างๆ ไม่ได้อยู่รวมกันเป็นรัฐธรรมนูญเฉพาะ แต่กระจายตามกฎหมายต่างๆ ตามคำพิพากษาต่างๆ รวมทั้งธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันจนกลายเป็นจารีตประเพณี อาทิ 1) กฎหมายที่บัญญัติขึ้น ประกอบด้วยพระราชบัญญัติที่บัญญัติขึ้นโดยรัฐสภา (Act of Parliament) และกฎหมายรองที่ตราขึ้นตามอำนาจที่พระราชบัญญัติมอบให้ 2) กฎหมายจารีต (Common Law) ประกอบด้วยกฎ ระเบียบ และจารีตประเพณีที่มีมาแต่โบราณกาล ซึ่งศาลได้ตีความวินิจฉัยแล้วให้ความเห็นชอบด้วย จึงถือเป็นกฎหมายที่มีมาก่อน และกลายเป็นพื้นฐานของระบบกฎหมายอังกฤษ 3) ธรรมเนียมปฏิบัติ (Conventions Law) เป็นกรอบการปฏิบัติเชิงรัฐธรรมนูญที่มีมาเป็นระยะเวลายาวนาน แต่ไม่ถือเป็นกฎหมาย ไม่สามารถฟ้องร้องต่อศาลได้ 4) ข้อเขียนที่เชื่อถือได้ (Work of Authority) ผลงานการตีความกฎหมาย โดยอาศัยหนังสือ และข้อเขียนที่ได้รับการยอมรับว่า เป็นแนวทางในการตีความรัฐธรรมนูญ 5) กฎหมายประชาคมยุโรป (European Community Law) ที่อังกฤษยอมรับในความเหนือกว่าของกฎหมาย

²⁸ พัชราภรณ์ กองอุบล. (2546). *สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ*. หน้า 88.

ระเบียบ สนธิสัญญา ข้อผูกพันต่างๆ และการตัดสินใจร่วมกันของสหภาพยุโรป²⁹ ดังนั้น การประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในอังกฤษ จึงไม่ได้เป็นการประกันในระดับรัฐธรรมนูญ สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในอังกฤษไม่ได้มีฐานะเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับโดยตรงและอยู่ในลำดับชั้นที่สูงกว่ากฎหมายธรรมดาที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติบุคคลย่อมได้รับการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานโดยองค์กรตุลาการ³⁰ ถึงแม้จะไม่มีรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษรแต่ผู้เขียนจะชี้ให้เห็นหลักการโดยรวมตามรัฐธรรมนูญอังกฤษดังนี้

เรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้วางหลักไว้ว่า “มนุษย์ทุกคนเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ ด้วยเหตุผลและมโนธรรมนี้ มนุษย์ควรปฏิบัติต่อกับบุคคลหนึ่งด้วยจิตวิญญาณดังเขาเป็นพี่น้องของพวกเขา”

เรื่องความเสมอภาค ได้วางหลักไว้ว่า “ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีสิทธิและเสรีภาพปราศจากความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา การเมือง หรือความคิดเห็นด้านอื่นๆ ชาติหรือต้นกำเนิดทางสังคม ทรัพย์สิน ต้นกำเนิด หรือสถานะอื่นๆ ”

เรื่องศักดิ์ศรีตามกฎหมาย ได้วางหลักไว้ว่า “ทุกคนมีสิทธิในทุกอย่างเท่าเทียมกันในความเป็นคนตามกฎหมาย”

เรื่องความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ได้วางหลักไว้ว่า “ทุกคนมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย และได้รับสิทธิโดยปราศจากการแบ่งแยกถึงความเท่าเทียมกันอันได้รับการปกป้องตามกฎหมาย”

เรื่องเสรีภาพส่วนบุคคล ได้วางหลักไว้ว่า “ไม่มีใครที่จะถูกจับกุม กักกัน หรือเนรเทศโดยพลการ ทุกคนมีสิทธิตามกฎหมายในเสรีภาพส่วนบุคคล ไม่มีใครที่จะถูกจับกุมยกเว้นผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดทางอาชญากรรม ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลแพ่ง หรือบุคคลที่หมิ่นประมาทศาลสูงหรือรัฐสภา การจับกุมตามคำสั่งศาลในการดำเนินคดีทางแพ่งสามารถทำได้ภายใต้ใบสำคัญในการแสดงสิทธิที่ออกโดยศาล หรืออำนาจในการจับกุมได้รับความยินยอมโดยศาลในกรณีของความรุนแรงภายในประเทศ”

เรื่องสิทธิส่วนบุคคล ได้วางหลักไว้ว่า “ไม่มีใครที่จะถูกเข้าแทรกแซงรบกวนตามอำเภอใจในสิทธิส่วนตัวของเขา ครอบครัว บ้าน หรือการติดต่อทางจดหมาย หรือการโจมตีต่อ

²⁹ Wanloper. (2552). รัฐธรรมนูญอังกฤษ กรณีศึกษาสู่ต้นธารการเมืองใหม่. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2554, จาก <http://mblog.manager.co.th/wanloper/th-61271/>

³⁰ วรเจตน์ ภาศิริรัตน์ ฉ. (2554). หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2554, จาก http://ids-th.org/index.php?option=com_content&view=article&id=253:2010-02-01-05-21-13&catid=35:total-article&Itemid=59

เกียรติยศหรือชื่อเสียงของเขา ทุกคนมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากการเข้าแทรกแซงหรือการโจมตี (1) กฎหมายทั่วไปอนุญาตให้ประชาชนมีสิทธิในการพูดและการกระทำในบ้านของพวกเขาเอง และให้มีอาชีพในการดำเนินธุรกิจในชีวิตประจำวัน โดยที่พวกเขาต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือกระทำความผิด (2) ผู้ปกครองมีอิสระที่จะนำพาให้ลูกๆ เป็นดังที่เขาปรารถนา โดยที่ต้องไม่ไปละเมิดกฎหมายการต่อต้านการทารุณกรรม และในทางศีลธรรม และอันตรายทางกายภาพ ยิ่งกว่านั้นผู้ปกครองต้องเฝ้าดูเอาใจตามกฎหมายให้ลูกๆ ของพวกเขามีการศึกษาตามภาคบังคับ (3) ความเป็นส่วนตัว: การกระทำจะถูกดำเนินการโดยรัฐบาลเกี่ยวกับการบุกรุกของสื่อในสิทธิส่วนบุคคล การหมิ่นประมาทโดยข้อความหรือรูปภาพ การโจมตีเกียรติยศชื่อเสียงของบุคคล³¹

ถึงแม้ว่าสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิพลเมืองของอังกฤษไม่ได้มีฐานะเป็นกฎหมายที่สูงกว่ากฎหมายอื่นใดที่จะผูกพันรัฐสภาอังกฤษได้ โดยเฉพาะประเทศในภาคพื้นยุโรปที่ถือว่าสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลนั้นมีค่าบังคับในระดับรัฐธรรมนูญ และยอมผูกพันรัฐสภาในการตรากฎหมายด้วย อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าระบบกฎหมายอังกฤษไม่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล แต่ในทางปฏิบัติสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายของรัฐสภาและโดย Common Law ที่พัฒนามาโดยศาลในมาตรฐานที่ไม่ต่ำกว่าประเทศอื่นๆ ในภาคพื้นยุโรปเลย ระบบการประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลในอังกฤษจึงแตกต่างจากหลายประเทศอาจกล่าวได้ว่า สิทธิขั้นพื้นฐานของราษฎรอังกฤษไม่ได้รับการคุ้มครองและปกป้องโดยรัฐธรรมนูญ แต่ได้รับการปกป้องและคุ้มครองโดยรัฐสภาและศาล อย่างไรก็ตามในประเทศที่สิทธิเสรีภาพฝังลึกอยู่ในจิตวิญญาณประชาชาติเช่นประเทศอังกฤษนี้ ย่อมไม่มีความจำเป็นแต่อย่างใดเลยที่จะต้องบัญญัติกฎหมายว่าด้วยความเป็นนิติรัฐ หรือบัญญัติรัฐธรรมนูญกำหนดสิทธิเสรีภาพเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นมาตราๆ ไป แต่อย่างไรก็ตามบรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งปวงของรัฐบาลและฝ่ายปกครองจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย จะต้องไม่กระทำการก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของราษฎรตามอำเภอใจ หากปรากฏว่ารัฐบาลหรือฝ่ายปกครองทำการอันขัดต่อกฎหมาย การกระทำดังกล่าวย่อมต้องถูกฟ้องคดียังศาลยุติธรรมหรือศาลธรรมดาได้ เพราะรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ย่อมจะมีสิทธิพิเศษใดๆ เหนือกว่าราษฎรไม่ได้³²

³¹ ICL Document. (1992). United Kingdom "Constitution." Retrieved August, 2011, from http://www.servat.unibe.ch/icl/uk00000_.html

³² วรเจตน์ ภาภิรัตน์ จ. เล่มเดิม.

2) การคุ้มครองสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังว่าด้วยสิทธิในการเขียน การติดต่อสื่อสารทางจดหมายและโทรศัพท์ การเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่ และสิทธิได้รับรู้ข่าวสารจาก สื่อต่างๆ

ในประเทศอังกฤษ สิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอกกำหนดไว้ในระเบียบเรือนจำ (The Prison Rules 1999) ข้อ 4 ว่า

(1) ควรเอาใจใส่เป็นพิเศษกับการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังและครอบครัวของเขาโดยพิจารณาให้เกิดประโยชน์ที่ดีที่สุดสำหรับบุคคลทั้งสองกลุ่ม

(2) ผู้ต้องขังควรได้รับการสนับสนุนหรือกระตุ้นเพื่อให้มีความสัมพันธ์หรือคงความสัมพันธ์กับบุคคลหรือหน่วยงานที่อยู่นอกเรือนจำ ภายใต้ข้อวินิจฉัยของผู้บัญชาการเรือนจำที่เห็นว่าเหมาะสมที่จะทำ เพื่อให้ครอบครัวและผู้ต้องขังสามารถฟื้นฟูสถานะทางสังคม

สิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้แบ่งเป็น

ก. สิทธิได้รับการเยี่ยม

ระเบียบเรือนจำข้อ 34(1)-(7) กำหนดว่านอกจากข้อกำหนดในกฎนี้แล้ว ผู้ต้องขังไม่ควรได้รับอนุญาตให้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ ภายนอกเรือนจำยกเว้นได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี หรือเป็นเอกสิทธิของผู้ต้องขัง ทั้งนี้รัฐมนตรีอาจกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขทั้งในกรณีทั่วไปหรือกรณีเฉพาะในการอนุญาตให้ติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ต้องขังและบุคคลอื่นๆ ได้โดยเงื่อนไขหรือข้อจำกัดที่กำหนดนั้น ไม่แทรกแซงสิทธิดั้งเดิม (Convention right) ของบุคคลอื่นๆ หรือพิจารณาถึงประโยชน์ของความปลอดภัยของชาติ การป้องกัน-การตรวจสอบ-การสอบสวนหรือการดำเนินคดีอาชญากรรม ความปลอดภัยสาธารณะ การรักษาความปลอดภัยในเรือนจำหรือคำสั่งและระเบียบวินัยในเรื่องความปลอดภัยของเรือนจำ การป้องกันสุขภาพหรือศีลธรรมหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น การรักษาอำนาจหน้าที่และความยุติธรรมของศาล หรือการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ทั้งนี้รัฐมนตรีอาจให้คำแนะนำทั้งโดยทั่วไปและที่เกี่ยวข้องกับการเยี่ยมในส่วนเกี่ยวกับวันและเวลาที่ผู้ต้องขังมีสิทธิได้รับการเยี่ยม

การเยี่ยมผู้ต้องขังทุกครั้งควรอยู่ในระยะสายตาของเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของเรือนจำซึ่งมีอำนาจที่จะมองเห็นได้หรือโดยวิธีการใช้ระบบโทรทัศน์วงจรปิด รวมทั้งควรอยู่ในระยะที่เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจสามารถได้ยินได้ เว้นแต่รัฐมนตรีมีคำสั่งไว้เป็นอย่างอื่น

ดังนั้นจึงควรจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมในสถานที่โล่งซึ่งผู้ต้องขังและผู้เข้าเยี่ยมสามารถนั่งได้ใกล้ชิดและอาจสวมกอดกันได้ โดยจะมีเจ้าหน้าที่เรือนจำอยู่ในห้องที่มีการเยี่ยมด้วย แต่ผู้บัญชาการเรือนจำอาจสั่งให้มีการควบคุมดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดได้หากเห็นว่าเพื่อประโยชน์

ในความปลอดภัยหรือพิจารณาเห็นว่ามีความต้องการเช่นนั้น โดยปกติจะกำหนดให้มีผู้เข้าชมได้อย่างมากไม่เกินสามคนแต่หากเด็กอายุต่ำกว่าสิบปีเข้าชมด้วยจะไม่ถูกนับรวมในจำนวนสามคนนี้

ผู้ต้องขังไม่ควรมีสิทธิภายใต้ระเบียบเรือนจำที่จะได้รับการเยี่ยมจากบุคคลอื่นที่มีได้เป็นญาติหรือเพื่อนของผู้ต้องขัง หรือบุคคลที่รัฐมนตรีกำหนดห้ามมิให้เข้าชมเรือนจำหรือผู้ต้องขังเมื่อเห็นว่าจำเป็นโดยพิจารณาจากประโยชน์ด้านความปลอดภัยของชาติ การป้องกัน การตรวจสอบ การสอบสวน หรือการดำเนินคดีอาชญากรรม ความปลอดภัยสาธารณะ การรักษาความปลอดภัยในเรือนจำหรือคำสั่งและระเบียบวินัยในเรื่องความปลอดภัยของเรือนจำ การป้องกันสุขภาพหรือศีลธรรมหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น การรักษาอำนาจหน้าที่และความยุติธรรมของศาล หรือการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ยกเว้นได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี

ระเบียบเรือนจำข้อ 35(4) และ (5) ยังกำหนดให้ผู้บัญชาการเรือนจำอาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังที่มีสิทธิได้รับการเยี่ยมให้ส่งหรือได้รับจดหมายแทนการเยี่ยมได้ และยังสามารถอนุญาตให้ผู้ต้องขังมีสิทธิได้รับการเยี่ยมจนถึงเวลาทำการจำคุกสิ้นสุดลง

ในทางปฏิบัติเน้นให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมจากญาติใกล้ชิด เช่น คู่สมรสหรือบิดามารดาหรือบุตรหรือพี่น้องเป็นต้น และผู้เยี่ยมเยียนบางคนควรถูกห้ามมิให้เยี่ยมในสถานการณ์พิเศษ และหากผู้ต้องขังคนใดน่าจะเป็นอันตรายต่อเด็ก ผู้ต้องขังผู้นั้นก็ไม่ควรได้รับการเยี่ยมจากเด็กอื่นที่มีไข้หวัดหรือพี่น้องของผู้ต้องขัง เว้นแต่ผู้บัญชาการเรือนจำมีความเชื่อเป็นพิเศษว่าเป็นประโยชน์อย่างมากของเด็กในการเยี่ยมผู้ต้องขัง

นอกจากนี้มีการกำหนดระยะเวลาการเยี่ยมไว้โดยกำหนดให้ผู้ต้องขังที่ศาลมีคำพิพากษาว่ากระทำผิดแล้วหรือนักโทษเด็ดขาดมีสิทธิได้รับการเยี่ยมสองครั้งในช่วงระยะเวลาสี่สัปดาห์ โดยการเยี่ยมหนึ่งครั้งในระบะเวลานั้นให้เป็นคำสั่งของรัฐมนตรี ส่วนผู้ต้องขังที่ศาลยังไม่ได้พิพากษาอาจได้รับการเยี่ยมจำนวนมากตามที่เขาต้องการภายใต้ข้อจำกัดหรือเงื่อนไขบางประการที่รัฐมนตรีสั่งทั้งในกรณีทั่วไปและกรณีพิเศษ หากผู้ต้องขังต้องการได้รับการเยี่ยมเพิ่มมากขึ้นอาจได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการเรือนจำในฐานะที่เป็นเอกสิทธิ์หรือเป็นความจำเป็นสำหรับสวัสดิการที่ผู้ต้องขังจะได้รับหรือจำเป็นสำหรับครอบครัวของเขา

นอกจากนี้คณะกรรมการตรวจเรือนจำ (The board of visitors) อาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมเพิ่มขึ้นในสถานการณ์พิเศษ และอาจแนะนำว่าการเยี่ยมอาจขยายออกไปมากกว่าระยะเวลาปกติได้ และรัฐมนตรีอาจอนุญาตให้เพิ่มการเยี่ยมได้ในส่วนที่สัมพันธ์กับชั้นของผู้ต้องขัง

ดังนั้นโดยปกตินักโทษเด็ดขาดจะได้รับการเยี่ยมครั้งละอย่างน้อยหนึ่งชั่วโมงแต่อาจลดลงเหลือครั้งละครึ่งชั่วโมงได้ ซึ่งการเยี่ยมเช่นนี้เป็นสิทธิการเยี่ยมตามกฎหมาย (Statutory visit) จึงไม่สามารถเพิกถอนสิทธินี้ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการลงโทษได้

อย่างไรก็ตามภายใต้ Standing Order 5A(9) ผู้บัญชาการเรือนจำอาจอนุญาตให้เยี่ยม ขณะที่ผู้ต้องขังอยู่ในห้องขังซึ่งผู้บัญชาการเรือนจำเชื่อว่าการย้ายจากห้องขังเพื่อวัตถุประสงค์ในการเยี่ยมอาจไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นที่ปรารถนา เพราะพฤติกรรมหรือทัศนคติของผู้ต้องขัง ทั้งนี้เพราะผู้ต้องขังไม่ควรถูกห้ามเยี่ยมในรูปของการลงโทษหรือการกักขังให้แก้ไขพฤติกรรม แต่ถ้าเกิดกรณีห้ามเยี่ยมผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังคนนั้นสามารถได้รับโอกาสในการเขียนจดหมาย (Extra statutory letter) แทนการระงับการเยี่ยมได้

ส่วนผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาที่จะเรียบเรียงเรือนจำให้สิทธิได้รับการเยี่ยมได้มากเท่าที่ ต้องการนั้นโดยปกติจะได้รับการเยี่ยมอย่างน้อยวันละสิบห้านาที วันจันทร์ถึงวันเสาร์ อย่างไรก็ตาม Standing Order 5A(4) กำหนดว่าในเรือนจำที่เห็นว่าไม่สามารถจัดการเยี่ยมเช่นนี้ได้มีอำนาจลดความบ่อยของการเยี่ยมได้โดยให้มีระยะเวลาการเยี่ยมรวมแล้วเก้าสิบนาทีต่อสัปดาห์

นอกจากนี้ ระเบียบเรือนจำข้อ 71 กำหนดให้ บุคคลหรือรถยนต์ที่ผ่านเข้าออกเรือนจำ ต้องหยุด โดยได้รับการตรวจสอบและค้น การค้นบุคคลควรทำให้สำเร็จด้วยการกระทำที่เหมาะสม เพื่อเปิดเผยว่ามีสิ่งใดซ่อนอยู่ และผู้บัญชาการเรือนจำอาจสั่งให้ย้ายบุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมผู้ต้องขังออกไปได้

ข. การติดต่อสื่อสารทางจดหมาย

ระเบียบเรือนจำข้อ 35(2) (a) กำหนดว่าผู้ต้องขังที่ศาลพิพากษาแล้วสามารถที่จะส่งหรือรับจดหมายส่วนตัวที่รับเข้ามาในเรือนจำหรือภายหลังจากนั้นสัปดาห์ละหนึ่งครั้งฉบับ แต่ผู้บัญชาการเรือนจำอาจอนุญาตให้รับส่งจดหมายได้มากขึ้นก็ได้ ตามแต่ประโยชน์ที่ผู้ต้องขังอาจจะได้รับตามขั้นของผู้ต้องขัง และในการรับหรือส่งจดหมายเพิ่มจากปกติอาจได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการเรือนจำในฐานะที่เป็นเอกสิทธิ์ของผู้ต้องขังหรือมีความจำเป็นเพื่อเป็นสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังหรือแก่ครอบครัวของเขา

ในส่วนของการตรวจจดหมายทั่วไปนั้น รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดเป็นคำสั่งให้ผู้บัญชาการเรือนจำตรวจจดหมายทั่วไปของผู้ต้องขัง ตามกรณีที่กำหนดไว้ในมาตรา 35 A (4) และพอสมควรแก่เหตุ ซึ่งมาตรา 35 A (4) กำหนดไว้ ดังนี้

1. เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงของรัฐ
2. เพื่อป้องกันอาชญากรรม และการสืบสวน สอบสวนและฟ้องร้องในคดีอาญา
3. เพื่อประโยชน์ด้านความสงบเรียบร้อยในสังคม
4. เพื่อรักษาและดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยความสงบเรียบร้อยและวินัยภายในเรือนจำ
5. เพื่อรักษาสุขอนามัยหรือศีลธรรม

6. เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

กฎเรือนจำ มาตรา 35 A ข้อ(6) ยังได้นิยามการตรวจจดหมายว่า “การสกัดกั้น (Interception) การสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นรูปภาพให้หมายถึง การเปิด การอ่าน การตรวจสอบและทำสำเนาการสื่อสารนั้นๆ” ในการตรวจจดหมายนั้น ผู้บัญชาการเรือนจำจะมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างของเรือนจำเป็นผู้ดำเนินการ

ผู้บัญชาการเรือนจำ สามารถกักจดหมายเพื่อการตรวจสอบได้ไม่เกิน 3 เดือน และสามารถขยายได้ครั้งละไม่เกิน 3 เดือน ตามความจำเป็นที่ระบุไว้ในมาตรา 35 A (4) และหลังจากตรวจสอบแล้ว หากผู้บัญชาการเห็นสมควรอาจสั่งให้ทำลายได้³³

นอกจากนี้คณะกรรมการตรวจเรือนจำ (The board of visitors) อาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังสามารถรับหรือส่งจดหมายได้เพิ่มขึ้นในสถานการณ์พิเศษ หรือรัฐมนตรีอาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังรับหรือส่งจดหมายเพิ่มขึ้นได้ในส่วนที่สัมพันธ์กับผู้ต้องขังหรือชั้นของผู้ต้องขัง

ส่วนผู้ต้องขังที่ศาลยังไม่ได้พิพากษาคดีระเบียบเรือนจำข้อ 35(1) กำหนดว่าอาจส่งและรับจดหมายได้โดยไม่จำกัดจำนวน แต่รัฐมนตรีอาจกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในกรณีทั่วไปหรือกรณีเฉพาะได้ ซึ่งการจำกัดการติดต่อสื่อสารทางจดหมายของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณามีกำหนดใน Standing Order ข้อ 5B (6A) (2) จำกัดให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาสามารถรับหรือส่งจดหมายได้สัปดาห์ละสองครั้งและมีเอกสิทธิ์เพิ่มขึ้นได้มากเท่าที่เขาต้องการ

สำหรับค่าใช้จ่ายในการส่งจดหมาย Standing Order 5B16 (1) กำหนดให้ผู้ต้องขังได้รับค่าแถมปีสำหรับจดหมายที่ส่งออกไปยังบุคคลอื่นจากกองทุนสาธารณะ (Public funds)

จดหมายส่วนตัวทุกฉบับที่ส่งถึงหรือส่งจากผู้ต้องขังอาจถูกอ่าน บันทึกหรือตรวจสอบโดยผู้บัญชาการเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นตัวแทน และผู้บัญชาการเรือนจำอาจระงับจดหมายที่ไม่เหมาะสม (Objectionable) หรือมีความยาวเกินไป ในทางปฏิบัติการอ่านจดหมายเป็นประจำกระทำเฉพาะกับผู้ต้องขังที่ถูกกักตัวในสถาบันที่มีความมั่นคงสูง ผู้ต้องขังที่จะต้องถูกส่งตัวไปยังเรือนจำอื่นเป็นการชั่วคราว (From such an establishment, but temporarily transferred elsewhere) ผู้ต้องขังชั้น A หรือถือว่าชั้น A ผู้ต้องขังที่ถูกกักตัวแยกต่างหากในสถานที่ซึ่งออกแบบสำหรับควบคุมผู้ต้องขังชั้น A และผู้ต้องขังที่มีรายชื่อในการหลบหนีการคุมขัง

ส่วนผู้ต้องขังอื่นๆ จะถูกอ่านจดหมายได้ในลักษณะที่ใช้เป็นมาตรการพิเศษเมื่อมีเหตุผลเชื่อว่าทำให้ช่วยป้องกันหรือตรวจพบการกระทำที่เป็นอาชญากรรมหรือคุกคามความปลอดภัยหรือระเบียบของเรือนจำ หรือเมื่อผู้ต้องขังหรือจดหมายของผู้ต้องขังมีลักษณะที่จะฝ่าฝืน

³³ คณะกรรมการตรวจจดหมายของผู้ต้องขังในต่างประเทศ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. เล่มเดิม. หน้า 27-28.

ข้อจำกัดของเรือนจำ หรือข้อความในจดหมายอาจจะเป็นประโยชน์ส่วนตัวของผู้ต้องขัง เช่นการได้รับข่าวร้ายเกี่ยวกับครอบครัวผู้ต้องขัง

Standing Order 5B(31)(2) กำหนดให้จดหมายทั้งหมดอาจถูกเปิดและตรวจสอบเฉพาะในกรณีที่มิใช่เหตุผลเพื่อที่มีความสงสัยว่ามีการสอดแทรกสิ่งที่เป็นภัยคุกคามไว้ในจดหมายนั้นด้วย ดังนั้นแม้ว่าเรือนจำอาจจะไม่มีการอ่านจดหมายเป็นประจำก็จะมีกลุ่มจดหมายบางฉบับมาอ่านแต่ก็ไม่มากไปกว่าห้าเปอร์เซ็นต์ของจดหมายทั้งหมดและหากมีการยับยั้งการส่งจดหมายของผู้ต้องขังไปยังภายนอกต้องมีการแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบและผู้ต้องขังสามารถเขียนใหม่ได้

ในปัจจุบัน Standing Order 5B(19) กำหนดว่าผู้ต้องขังสามารถส่งจดหมายกับบุคคลที่เขาปรารถนาได้ แต่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับบุคคลที่ผู้ต้องขังสามารถติดต่อทางจดหมายไว้ซึ่งได้แก่ผู้เยาว์ (Minors) หรือผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของบิดามารดา นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำอื่น ซึ่งผู้บัญชาการเรือนจำเชื่อว่าการติดต่อทางจดหมายจะเป็นการขัดขวางการแก้ไขฟื้นฟูของผู้ต้องขังแต่ละคน บุคคลที่เป็นเหยื่อของการกระทำผิดซึ่งผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาเห็นว่าจะเป็นสาเหตุให้เหยื่อหรือครอบครัวเสียใจเกินควร ผู้บัญชาการเรือนจำมีเหตุผลที่จะเชื่อว่าการติดต่อทางจดหมายมีการวางแผนหรือนัดหมายในลักษณะที่มีการข่มขู่เกี่ยวกับความปลอดภัยหรือระเบียบของเรือนจำ ซึ่งข้อจำกัดของจดหมายที่เขียนถึงเหยื่อไม่ใช่กับเหยื่อที่เป็นญาติใกล้ชิดหรือผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา นอกจากนี้ผู้ต้องขังโดยทั่วไปจะไม่ได้รับอนุญาตให้เขียนจดหมายถึงผู้รับไปรษณีย์ (Box numbers) หรือรับจดหมายที่ไม่ระบุชื่อผู้ส่งไว้

นอกจากนี้การติดต่อจดหมายโดยทั่วไป (General correspondence) ที่ติดต่อกับครอบครัวหรือเพื่อนหรือหน่วยงานอื่นไม่ควรประกอบด้วยข้อความดังต่อไปนี้

(1) เนื้อหาของจดหมายประกอบด้วยข้อความที่หยาบคายหรือก้าวร้าว (Grossly indecent or offensive) ข่มขู่ หรือข้อมูลที่ทำให้ทราบหรือเชื่อว่าจะนำไปสู่การหลอกลวง ซึ่งผู้เขียนมีความตั้งใจให้ผู้ได้รับจดหมายหรือบุคคลอื่นๆ เกิดความเสียใจหรือความกังวล

(2) เนื้อหาที่สนับสนุนหรือส่งเสริมให้กระทำความผิดวินัย (Disciplinary offence) หรือการก่ออาชญากรรม (Criminal offence) รวมถึงการกลบเกลื่อนพยานหลักฐานเพื่อผลของรูปคดี

(3) แผนการหลบหนีหรือเนื้อหาที่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของเรือนจำ

(4) เนื้อหาของจดหมายที่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของประเทศ

(5) คำอธิบายเกี่ยวกับการทำหรือใช้อาวุธ ระเบิด ยาพิษ หรือคำแนะนำด้านทำลายล้างอื่นๆ

(6) ข้อความที่คลุมเครือหรือเป็นรหัสซึ่งไม่สามารถเข้าใจได้ทันทีแต่ต้องใช้วิธีการถอดรหัส

(7) เนื้อหาจดหมายที่มีข้อความหยาบคาย อนาจารหรือลามก ซึ่งเป็นผิดตามพระราชบัญญัติไปรษณีย์ (Post office Act 1953)

(8) เนื้อหาจดหมายมีลักษณะข่มขู่หรือแสดงถึงอันตรายของการฝ่าฝืนข้อห้ามนั้นหรือทำให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายแก่บุคคลอื่น ซึ่งรวมถึงการกระตุ้นให้เกิดการเหยียดเชื้อชาติ (Racial hatred)

(9) เนื้อหาจดหมายที่ต้องการนำเสนอต่อสาธารณะหรือใช้ในการออกอากาศทางวิทยุหรือโทรทัศน์ถ้าเป็นข้อความที่ (a) ได้รับผลประโยชน์จากการเผยแพร่ หรือ (b) ข้อความที่ปรากฏต่อสาธารณะมีลักษณะที่ไม่เขียนบนพื้นฐานของความมั่นคงหรือระเบียบที่ดี หรือ (c) ข้อความที่เกี่ยวกับอาชญากรรมหรือการกระทำผิดในอดีตของผู้ต้องขัง เว้นแต่ประกอบด้วยทัศนคติที่รุนแรงเกี่ยวกับการลงโทษหรือคำพิพากษา ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับอาชญากรรม ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ระบบการลงโทษตามกฎหมายอาญา หรือ (d) อ้างถึงเอกลักษณ์ของผู้ต้องขังหรือเจ้าหน้าที่เพื่อที่จะทำการชี้ตัว (Refers to individual inmates or members of staff in such a way that they might be identified)

(10) ในกรณีนักโทษเด็ดขาด หากเนื้อหาในจดหมายประกอบด้วยการกระทำในกิจกรรมทางธุรกิจ

นอกจากนี้กฎหมายอังกฤษยังมีการตรวจสอบจดหมายที่ได้รับสิทธิพิเศษ กล่าวคือ เป็นจดหมายที่มีระหว่างผู้ต้องขังกับที่ปรึกษาทางกฎหมายของผู้ต้องขัง หรือกับศาล ซึ่งรวมถึงคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรป ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป และศาลยุติธรรมยุโรป และในการเขียนจดหมายประเภทนี้ เรือนจำต้องจัดหาอุปกรณ์การเขียนให้แก่ผู้ต้องขัง หากได้รับการร้องขอ

สำหรับการตรวจจดหมายประเภทนี้ กฎเรือนจำ มาตรา 39 (1) ระบุไว้ว่า จดหมายดังกล่าวอาจเปิด อ่าน หรือยับยั้งได้ โดยผู้บัญชาการเรือนจำ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้โดยกฎเรือนจำ โดยผู้บัญชาการเรือนจำอาจเปิดจดหมายดังกล่าวได้ หากมีเหตุอันเชื่อได้ว่า มีสิ่งของต้องห้ามที่ไม่ได้รับอนุญาตให้มีในเรือนจำ หรือเป็นจดหมายที่ไม่ได้มาจากหรือส่งถึงที่ปรึกษาทางกฎหมายของผู้ต้องขังหรือศาล และอาจเปิดอ่าน และยับยั้งได้ หากมีเหตุอันเชื่อว่าเนื้อหาของจดหมายเป็นภัยต่อความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำ หรือความปลอดภัยของบุคคลอื่นหรือเกี่ยวข้องกับการก่ออาชญากรรม อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องขังจะต้องอยู่ในขณะที่จดหมายถูกเปิด และต้องได้รับแจ้งหากจดหมายหรือสิ่งที่แนบมาด้วยถูกอ่านหรือยับยั้ง³⁴

³⁴ แหล่งเดิม, หน้า 28.

ค. การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์

ผู้ต้องขังในเรือนจำอังกฤษสามารถร้องขอต่อผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อใช้โทรศัพท์ได้ โดยเริ่มมีการใช้โทรศัพท์สาธารณะใช้บัตร (Card phones) ตั้งแต่ปี 1988 ซึ่งมีการสนับสนุนให้ขยายโครงการโทรศัพท์ดังกล่าวออกไป เพราะเป็นวิธีการที่ดีที่จะทำให้ผู้ต้องขังสามารถติดต่อกับครอบครัวได้มากกว่าปกติและเป็นวิธีการระบายอารมณ์ของผู้ต้องขังที่เกิดจากข้อจำกัดต่างๆ ในการดำเนินชีวิตในเรือนจำได้เป็นอย่างดี

ต่อมาในปี 1991 Home Office กำหนดให้มีการขยายการจัดโทรศัพท์สาธารณะใช้บัตรเพื่อใช้ในส่วนหนึ่งของเรือนจำ เว้นแต่แดนที่รักษาความปลอดภัยเป็นพิเศษ (Special security unites) ซึ่งการครั้งนี้ไม่สามารถนำไปใช้กับโทรศัพท์สาธารณะตามปกติได้ และผู้ต้องขังอาจได้รับบัตรโทรศัพท์จำนวนมากพอตามที่ตนเองต้องการแต่ไม่ควรได้รับมากกว่าสองหน่วยต่อหนึ่งครั้ง หากไม่มีการใช้งาน ซึ่งบัตรโทรศัพท์นี้สามารถหาซื้อได้ด้วยเงินส่วนตัวและยังใช้เป็นสิ่งจูงใจในการประพฤติตนของผู้ต้องขังที่จะต้องประพฤติตนดีเพื่อมีสิทธิซื้อบัตรโทรศัพท์ได้

การโทรศัพท์โดยใช้บัตรโทรศัพท์ทุกครั้งสามารถถูกตรวจสอบและอาจถูกระงับการใช้ ถ้าพบว่าการฝ่าฝืนเงื่อนไขการใช้โทรศัพท์ที่แสดงใน Prison Service Order and Instructions (PSO) 4400 เช่น ห้ามมิให้โทรไปยังโทรศัพท์มือถือ ห้ามมิให้มีการโทรติดต่อไปยังสื่อมวลชน หากมีเจนาจะให้ใช้ข้อมูลสำหรับตีพิมพ์ (Publication) หรือเผยแพร่ (Broadcast) ข่าวนั้น แต่มีกรณีที่ผู้ต้องขังคัดค้านข้อจำกัดดังกล่าวดังปรากฏในคดี R v Home Secretary, ex p Bamber ซึ่งศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) สนับสนุนข้อห้ามในการติดต่อกับสื่อมวลชนของผู้ต้องขัง โดยศาลเห็นว่าเจ้าหน้าที่ไม่มีวิธีในการตรวจสอบสถานภาพของผู้ต้องขังที่ใช้โทรศัพท์ว่าอยู่ในสถานะตามที่กำหนดไว้ตามระเบียบหรือไม่จนกว่าจะมีการใช้โทรศัพท์แล้ว จึงต่างกับการติดต่อทางจดหมายที่สามารถตรวจสอบได้ล่วงหน้า อย่างไรก็ตามมีการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังร้องขออนุญาตในการใช้โทรศัพท์ติดต่อกับสื่อมวลชนได้เมื่อเขาต้องการเปิดเผยเรื่องราวใดๆ

นอกจากนี้ Prison Service Order and Instructions ยังกำหนดว่าหากผู้ต้องขังต้องการทราบเบอร์โทรศัพท์ ผู้ต้องขังต้องมีคำร้องขอต่อเจ้าพนักงานโดยอธิบายว่าทำไมจึงต้องการจะทราบเลขหมายโทรศัพท์นั้นด้วย และผู้ต้องขังอาจจะติดต่อกับเหยื่อได้เฉพาะในสถานการณ์ที่จำกัดมาก เช่นเดียวกับการติดต่อทางจดหมาย ซึ่งหากประชาชนคนใดแจ้งแก่เรือนจำว่าไม่ต้องการรับสายโทรศัพท์จากผู้ต้องขังคนใดโดยเฉพาะ เรือนจำจะมีการป้องกันการโทรออกไปหาบุคคลนั้น

การตรวจสอบการโทรศัพท์ของผู้ต้องขังส่วนมากจะทำโดยการสุ่ม โดยต้องแสดงคำเตือนอย่างชัดเจนใกล้กับเครื่องโทรศัพท์เพื่อแสดงว่าการโทรศัพท์อาจถูกตรวจสอบและบันทึกได้ สำหรับผู้ต้องขังประเภท A ที่มีรายชื่อเป็นผู้หลบหนี (Escape list) หรือผู้ต้องขังที่ศาลตัดสินแล้วว่า

ผิดหรือผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมระหว่างพิจารณาสำหรับความผิดที่เกี่ยวกับการโทรศัพท์หรือเขียนจดหมายลามกอนั้น การโทรศัพท์ของผู้ต้องขังเหล่านี้จะต้องถูกตรวจสอบอย่างต่อเนื่องและมีการบันทึกเทป ซึ่งการบันทึกเทปอาจยอมรับได้ว่าเป็นขบวนการที่ชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบวินัย แต่การโทรไปยังที่ปรึกษาด้านกฎหมาย (Legal advisers) หรือ Samaritans ไม่ควรถูกตรวจสอบ แต่ควรจัดให้อยู่สถานะที่เป็นส่วนตัว

การให้บริการโทรศัพท์ในเรือนจำกำลังจะไม่ใช้ระบบโทรศัพท์สาธารณะแบบใช้บัตรเป็นผลมาจากความกังวลเกี่ยวกับการใช้บัตรโทรศัพท์ในรูปแบบของการใช้เงินในเรือนจำ ซึ่งระบบได้ทำการทดสอบในบางเรือนจำโดยผู้ต้องขังจะได้รับรหัสส่วนตัว (Individual PIN numbers) และสามารถโทรได้เฉพาะเลขหมายที่ได้รับการอนุมัติไว้ อย่างไรก็ตามโครงการนี้ยังไม่ขยายไปใช้ในทุกระเรือนจำ ทำให้เรือนจำส่วนใหญ่ยังคงใช้ระบบโทรศัพท์สาธารณะแบบใช้บัตรเช่นเดิมอยู่

3.3.3 ประเทศญี่ปุ่น

1) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพรัฐธรรมนูญการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังตาม

ญี่ปุ่นเป็นประเทศซึ่งเป็นรัฐเดี่ยว มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และเป็นประเทศแรกในทวีปเอเชียที่มีรัฐธรรมนูญเป็นของตนเอง รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นนับเป็นผลผลิตที่สำคัญของการปฏิรูปด้านการเมืองการปกครองในสมัยของจักรพรรดิเมจิ แม้การมีรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นฉบับนี้ไม่อาจกล่าวได้ว่าประชาชนได้มีความเปลี่ยนแปลงในสิทธิและเสรีภาพมากนัก แต่ก็จุดเริ่มต้นที่ดีในการทำให้ชาวญี่ปุ่นได้ตระหนักในสิทธิและเสรีภาพของตน³⁵ ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อญี่ปุ่นอยู่ภายใต้การยึดครองของสหรัฐอเมริกา จึงได้มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดเนื่องจากระบบกฎหมายสหรัฐอเมริกาเข้ามามีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายญี่ปุ่นมากขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นที่ให้การคุ้มครองประชาชน และให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น ซึ่งย่อมรวมถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีด้วย

รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น (Japan-Constitution) ฉบับปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับสิทธิของบุคคลในคดีอาญามากขึ้น ตลอดจนสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งได้บัญญัติหลักพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลดังต่อไปนี้

³⁵ ดำรง วงศ์สัตยพนธ์. (2550). “สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น.” วารสารกฎหมายปกครอง, 24 (2). หน้า 56.

มาตรา 11 ได้บัญญัติถึงเรื่องสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ซึ่งได้วางหลักไว้ว่า “ประชาชนจะไม่ถูกกีดกันจากการได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งปวง สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและสิทธิต่างๆ ตามที่รัฐธรรมนูญให้ไว้แก่ประชาชน”

มาตรา 12 ได้กำหนดไว้ในลักษณะที่ป้องกันการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินขอบเขตว่า “.... ประชาชนจะใช้ตามอำเภอใจมิได้ หากแต่ต้องมีความรับผิดชอบต่อการใช้ประโยชน์สุขอันเป็นของสาธารณะเสมอ”

มาตรา 13 ได้บัญญัติถึงเรื่องความเสมอภาคในฐานะปัจเจกบุคคล ซึ่งได้วางหลักไว้ว่า “ประชาชนทุกคนย่อมได้รับการเคารพในฐานะปัจเจกบุคคล”³⁶

หลักการในเรื่องความเสมอภาคนี้ เป็นการรับรองว่าประชาชนทุกคน มีความเสมอภาคภายใต้กฎหมายและจะไม่ถูกกีดกันจากอำนาจมหาชน หลักความเสมอภาคเป็นหลักที่ทำให้ประชาชนทุกคนได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งหมายรวมถึงผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีด้วยเช่นกันจะปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงทาสมิได้ อันเป็นไปตามหลักการที่ว่า “บุคคลทุกคนย่อมได้รับข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์” (Presumption of innocence) หลักการดังกล่าวนี้ทั้งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นและรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นได้วางหลักไว้สอดคล้องกัน กล่าวคือ เมื่อจำเลยยังมิได้ถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดจะปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงนักโทษมิได้ นั่นก็หมายรวมถึงจะกระทำทรมานและการลงโทษอย่างโหดร้ายไม่ได้ ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 36 ได้วางหลักไว้ว่า “ห้ามมิให้มีการกระทำทรมานและการลงโทษที่โหดร้ายทางอาญาโดยข้าราชการอย่างเด็ดขาด”³⁷

มาตรา 16 ได้บัญญัติถึงเรื่องการคุ้มครองประชาชนจากการกระทำของรัฐ ซึ่งได้วางหลักไว้ว่า “ให้ประชาชนมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์โดยสันติเพื่อขอค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย”

มาตรา 17 ได้วางหลักไว้ว่า “บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของรัฐ หรือถูกละเมิดจากข้าราชการ สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากรัฐหรือองค์กรสาธารณะได้”³⁸

มาตรา 21 ได้บัญญัติถึงเรื่องเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันซึ่งได้วางหลักไว้ว่า

“(1) เสรีภาพในการรวมตัวกันในที่ประชุมและการเข้าสมาคม ตลอดจนการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่นย่อมได้รับความคุ้มครอง

³⁶ แหล่งเดิม, หน้า 69.

³⁷ Japan-Constitution Article 39 (Torture) “The infliction of torture by any public officer and cruel punishments are absolutely forbidden.”

³⁸ ดำรง วงศ์สัตยนนท์, เล่มเดิม, หน้า 72.

(2) ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐตรวจสอบข้อความก่อนการใช้เสรีภาพดังกล่าว ห้ามมิให้ล่วงละเมิดความลับของการสื่อสารไม่ว่าทางใด”

มาตรา 31 ได้บัญญัติถึงเรื่องสิทธิและเสรีภาพในหลักประกันทางอาญา ซึ่งได้วางหลักไว้ว่า “บุคคลใดก็ตาม หากมิได้เป็นไปโดยกระบวนการตามที่กฎหมายบัญญัติ ย่อมไม่ถูกลิดรอนซึ่งชีวิตและเสรีภาพ หรือต้องได้รับโทษทางอาญาอื่นๆ ”

มาตรา 32 ได้บัญญัติถึงเรื่องสิทธิและเสรีภาพในหลักประกันทางอาญา ซึ่งได้วางหลักไว้ว่า “บุคคลใดก็ตาม ย่อมไม่ถูกลิดรอนซึ่งสิทธิในการนำคดีขึ้นสู่ศาล” ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันในการศาลหรือการดำเนินคดีแก่ประชาชนทั่วไป

มาตรา 34 ได้บัญญัติถึงเรื่องสิทธิและเสรีภาพในหลักประกันทางอาญา ซึ่งได้วางหลักไว้ว่า “บุคคลใดๆ จะไม่ถูกกักขังหรือกักกันหากมิได้รับแจ้งเหตุในทันทีและมีได้รับสิทธิในการจัดหาทนายความทันที นอกจากนี้บุคคลใดจะไม่ถูกกักกันหากไม่มีเหตุผลอันชอบธรรม”

บทบัญญัติดังกล่าวอาจเป็นไปตามหลักที่ว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” (Nullum crimen, nulla poena, sine lege) ซึ่งรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นได้บัญญัติเป็นหลักการดังกล่าวเช่นเดียวกับประเทศเยอรมัน อันเป็นหลักประกันในทางอาญา ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 39 ว่า “บุคคลใดก็ตาม ย่อมไม่ต้องรับผิดทางอาญาต่อการกระทำที่เป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมายในขณะกระทำนั้น หรือการกระทำที่ได้รับการตัดสินแล้วว่าไม่มีความผิดและย่อมไม่ต้องรับผิดทางอาญาสำหรับการทำความผิดเดียวกันนั้นอีก” นอกจากนี้ผู้ต้องหาในคดีอาญายังมีสิทธิตามมาตรา 37 กำหนดว่า “ในคดีอาญาทั้งปวง ผู้ต้องหาต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีแบบเปิดเผย ด้วยความรวดเร็ว โดยศาลที่มีความยุติธรรม”

นอกจากนี้ ศาลฎีกา (ศาลสูงของญี่ปุ่น) มีอำนาจที่จะพิจารณาการใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารว่าเกินขอบเขตที่รัฐธรรมนูญมอบหมายไว้ให้หรือไม่ ซึ่งอำนาจที่จะสั่งว่าการปฏิบัติของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารเป็นโมฆะหากเกินขอบเขตอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญมอบให้ เป็นหลักการที่สำคัญที่สุดที่ฝ่ายตุลาการจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการล่วงละเมิดของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร³⁹

ในกฎหมายเรือนจำของประเทศญี่ปุ่น ยังมีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิของผู้ต้องขังได้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้สั่งให้เจ้าพนักงานตรวจสอบเรือนจำอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 2 ปี และผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องจัดให้เจ้าหน้าที่เรือนจำทำการตรวจสอบห้องขังอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง นอกจากนั้นศาลและพนักงานอัยการก็อาจเข้าตรวจสอบเรือนจำได้เช่นกัน

³⁹ แหล่งเดิม, หน้า 72- 75.

แต่แนวนโยบายของรัฐก็จะอาศัยความร่วมมือจากคนในสังคมเป็นหลัก ตลอดทั้งให้คนในสังคมมีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์ เช่น มีอาสาสมัครเข้ามาสอนหนังสือ เป็นต้น⁴⁰

กล่าวโดยสรุปสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นได้กำหนดหลักการในเรื่องสิทธิและเสรีภาพไว้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะเสรีภาพการติดต่อสื่อสารกันตามมาตรา 21 เป็นหลักที่รับรองในการใช้เสรีภาพของประชาชนทุกๆ คน ซึ่งรวมถึงผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำ โดยกรมราชทัณฑ์ของญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังสามารถติดต่อสื่อสารได้ และให้หลักประกันในเรื่องต่างๆ แก่ประชาชนไว้อย่างครอบคลุม รวมถึงให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในหลักประกันทางอาญาไว้อย่างเป็นธรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการใช้อำนาจของรัฐที่เกินขอบเขต

2) การคุ้มครองสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังว่าด้วยสิทธิในการเยี่ยมการติดต่อสื่อสารทางจดหมายและโทรศัพท์ การเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่ และสิทธิได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ

สิทธิในการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกของผู้ต้องขังในเรือนจำญี่ปุ่นจำกัดเฉพาะสิทธิที่ได้รับการเยี่ยมและสิทธิติดต่อทางจดหมาย ดังนี้

(1) สิทธิได้รับการเยี่ยม

การราชทัณฑ์ญี่ปุ่น กำหนดให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาอาจได้รับการเยี่ยมจากบุคคลใดก็ได้ตามที่ต้องการโดยต้องทำการสนทนากันด้วยภาษาที่เจ้าพนักงานที่เข้าสังเกตการณ์เข้าใจได้ในสถานที่กักตัวส่วนใหญ่กำหนดให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมหนึ่งชั่วโมงถึงสองชั่วโมงครั้งต่อวันเป็นประจำทุกวันโดยจัดให้มีการเยี่ยมในห้องที่จัดไว้เป็นพิเศษโดยแต่ละห้องจะแบ่งห้องด้วยฉากกัน ผู้ต้องขังและผู้เข้าเยี่ยมจะอยู่คนละข้างและมีเจ้าหน้าที่เรือนจำยืนสังเกตการณ์ด้วยซึ่งจะนั่งใกล้กับผู้ต้องขังคอยสังเกตการณ์สนทนาและจดบันทึกไว้ โดยเจ้าหน้าที่สามารถยุติการสนทนาได้หากเห็นว่าหัวข้อการสนทนาไม่เหมาะสมหรือรู้สึกว่าการสนทนากันด้วยภาษาที่ตนไม่สามารถเข้าใจได้ โดยระหว่างการเยี่ยมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาจะไม่ได้รับอนุญาตให้มีการเยี่ยมแบบสัมผัสได้

ส่วนผู้ต้องขังที่ศาลพิพากษาแล้วหรือนักโทษเด็ดขาดมีสิทธิได้รับการเยี่ยมเฉพาะจากญาติใกล้ชิดและมีการจำกัดจำนวนผู้เข้าเยี่ยมอย่างเข้มงวดด้วย เช่น ในเรือนจำ Fuchu กำหนดคู่มือในการดำรงชีวิตในเรือนจำไว้ว่าจำนวนผู้เข้าเยี่ยมในแต่ละครั้งคือสามคน และนักโทษเด็ดขาดจะมีสิทธิได้รับการเยี่ยมจำนวนเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับชั้นของผู้ต้องขัง กล่าวคือ ผู้ต้องขังชั้นสี่ได้รับสิทธิการเยี่ยมหนึ่งครั้งต่อเดือนครั้งละประมาณสิบห้าถึงยี่สิบนาที แต่ถ้าผู้ต้องขังได้รับการเลื่อนลำดับชั้นเป็นชั้นสามจะได้รับสิทธิการเยี่ยมสองครั้งต่อเดือนและหากเลื่อนเป็นชั้นสองจะได้รับการเยี่ยม

⁴⁰ ฌูเกิตตี บุนยจันทร์. (2550). *มาตรการทางกฎหมายในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง: ศึกษาปัญหาการใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังก่อนคำพิพากษาถึงที่สุด*. หน้า 138.

อีกหนึ่งครั้งต่อสัปดาห์ ส่วนผู้ต้องขังชั้นหนึ่งมีสิทธิได้รับการเยี่ยมตลอดเวลาโดยในการเยี่ยมทั้งนักโทษเด็ดขาดจะต้องเยี่ยมในห้องที่มีนักกันเช่นกันและไม่สามารถเยี่ยมแบบสัมผัสได้

ในส่วนของภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารเนื่องจากว่าเรือนจำญี่ปุ่นมีระบบการตรวจสอบคำพูดระหว่างผู้ต้องขังและโลกภายนอก ทำให้ผู้ต้องขังชาวต่างชาติที่ไม่สามารถพูดหรือเขียนภาษาญี่ปุ่นได้อาจถูกตัดขาดจากการติดต่อกับโลกภายนอก ยกเว้นแต่ผู้ต้องขังใช้ภาษาต่างชาติที่เจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถเข้าใจได้ เช่นภาษาอังกฤษ ดังนั้นผู้ต้องขังที่ไม่สามารถพูดภาษาญี่ปุ่นหรือภาษาอังกฤษได้หรือผู้เข้าเยี่ยมหรือการติดต่อทางจดหมายไม่สามารถใช้ภาษาทั้งสองได้ก็จะถูกตัดสิทธิในการติดต่อกับครอบครัวเว้นแต่ ผู้ต้องขังจะออกค่าใช้จ่ายสำหรับการแปลหรือตีความภาษานั้น

(2) การติดต่อสื่อสารทางจดหมาย

ผู้ต้องขังในเรือนจำญี่ปุ่นสามารถติดต่อสื่อสารทางจดหมายกับบุคคลภายนอกได้ตามที่บัญญัติรับรองไว้ใน พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (The Prison Law) มาตรา 46 ที่กำหนดให้ผู้ต้องขังควรได้รับอนุญาตให้ส่งหรือได้รับจดหมาย และบุคคลที่ศาลตัดสินว่าผิด (นักโทษเด็ดขาด) (Convicted person) หรืออยู่ภายใต้การจำคุก “Kanchi” ไม่ควรได้รับอนุญาตให้ส่งหรือได้รับจดหมายจากบุคคลอื่นนอกจากญาติ แต่หากมีกรณีที่มีความจำเป็นในการติดต่อกับบุคคลอื่นนอกจากญาติก็ทำได้หากได้รับอนุญาตเช่นนั้น

มาตรา 47 ยังกำหนดว่าบุคคลที่กระทำผิดหรืออยู่ภายใต้การจำคุก “Kanchi” ไม่ควรได้รับอนุญาตให้ส่งหรือรับจดหมายถ้าเป็นจดหมายที่มีลักษณะ ไม่เหมาะสมและจดหมายเหล่านี้จะถูกทำลายหลังจากครบสองปี

นักโทษเด็ดขาด (Sentenced prisoners) อาจได้รับจดหมายจากญาติใกล้ชิดและอาจเขียนจดหมายได้เท่าจำนวนสิทธิที่ได้รับการเยี่ยมซึ่งเป็นไปตามลำดับชั้นของผู้ต้องขัง

ส่วนผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา (Unsentenced prisoners) อาจได้รับหรือเขียนจดหมายได้โดยไม่จำกัดจำนวนจดหมายและได้รับอนุญาตให้ติดต่อทางจดหมายกับใครก็ได้ตามที่ต้องการ แต่เนื้อหาในจดหมายต้องไม่มีแนวโน้มในการปิดบังหรือทำลายพยานหลักฐาน หรือไม่มีแนวโน้มที่จะทำให้ความมั่นคงในการกักตัวผู้ต้องขังลดน้อย หรือไม่ควรมีแนวโน้มในการทำลายระเบียบเรือนจำ นอกจากนี้จดหมายที่ใช้ภาษาต่างประเทศต้องมีการแปลโดยผู้ต้องขังเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เพื่อทำการตรวจสอบจดหมายนั้นได้

ในทางปฏิบัติการติดต่อทางจดหมายได้รับอนุญาตให้เขียนเฉพาะภาษาญี่ปุ่นเว้นแต่ผู้ต้องขังสามารถจ่ายค่าแปลได้ นอกจากนี้จดหมายทุกฉบับจะถูกอ่านโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำและอาจถูกตรวจสอบแก้ไข โดยเจ้าหน้าที่ตรวจสอบจดหมายในเรือนจำอาจเซ็นเซอร์เฉพาะบางส่วน

ของจดหมายหรืออาจริบจดหมายทั้งหมดได้ ซึ่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของญี่ปุ่นมาตรา 50 กำหนดให้เจ้าหน้าที่เรือนจำที่ดูแลด้านการตรวจสอบจดหมายควรได้รับการจัดให้โดยพระราชกฤษฎีกากระทรวงยุติธรรม (Ministry of Justice Ordinance)

นอกจากนี้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของญี่ปุ่นมาตรา 48, 49 กำหนดว่าเอกสารที่เจ้าหน้าที่ของห้องผู้ต้องขังจากศาลหรือข้าราชการอื่นควรถูกเปิดและส่งต่อไปยังผู้ต้องขังซึ่งเอกสารนี้และจดหมายที่ส่งถึงผู้ต้องขังควรมอบให้อยู่ในการเก็บรักษาของเจ้าหน้าที่เรือนจำหลังจากที่ผู้ต้องขังได้อ่านจดหมายฉบับนั้นแล้ว

การตรวจสอบจดหมายของกฎหมายญี่ปุ่นซึ่งกรมราชทัณฑ์ประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการตรวจจดหมายของผู้ต้องขังไว้ใน กฎหมายเกี่ยวกับสถานที่คุมขังและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Law Concerning Penal and Detention Facilities and the Treatment of Inmates) ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ มีการแก้ไขเพิ่มเติมใหม่เมื่อปี ค.ศ. 2006 และจะบังคับใช้ในเดือนมิถุนายน 2007 กฎหมายฉบับใหม่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสิทธิในการสื่อสารของผู้ต้องขังกับสังคมภายนอกผ่านทางจดหมาย ในมาตรา 127 ดังนี้

สำหรับการรับและส่งจดหมายระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลทั่วไปนั้น มีกล่าวไว้ในมาตรา 127 วรรค 1 ที่ระบุว่า ผู้บัญชาการเรือนจำอาจให้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเปิดและตรวจสอบจดหมายที่ผู้ต้องขังจะส่งหรือรับ แม้ว่าโดยหลักการแล้วจะไม่มี การตรวจสอบข้อความภายในจดหมาย แต่หากมีการพิจารณาแล้วว่ามีความจำเป็น เนื่องจาก เหตุผลในการรักษาซึ่งระเบียบวินัย และคำสั่งของเรือนจำ เจ้าหน้าที่สามารถตรวจสอบข้อความของจดหมายได้

เมื่อมีการตรวจสอบจดหมายและพบว่าจดหมายทั้งฉบับ หรือหากบางส่วนของจดหมาย มีข้อความที่ไม่เหมาะสม เช่น มีใจความในการข่มขู่ หรือทำลายชื่อเสียงผู้รับ และการกรรโชกทรัพย์ จดหมายนั้นจะถูกกลบข้อความที่ไม่เหมาะสมออกทั้งหมด หรือ เฉพาะบางส่วน และอาจถูกระงับการส่งทั้งฉบับได้ ในความพยายามที่จะช่วยเหลือผู้ต้องขังแก้ไขปัญหานี้ เรือนจำจะให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเข้ามาสอนแนะนำให้ผู้ต้องขังเขียนจดหมายฉบับใหม่ที่มีข้อความเหมาะสมและสามารถส่งถึงผู้รับได้เหมาะสม ซึ่งหากผู้ต้องขังไม่เห็นด้วยกับคำแนะนำดังกล่าวหรือยังคงไม่ยอมเปลี่ยนแปลงข้อความเจ้าหน้าที่อาจตัดสินใจลบข้อความ หรือ ระงับการส่ง ซึ่งผู้ต้องขังสามารถขอให้มีการตรวจสอบหรือร้องเรียนได้

ในประเทศญี่ปุ่น กรมราชทัณฑ์ไม่มีข้อจำกัดสำหรับบุคคลที่ต้องขังจะส่งหรือรับจดหมายว่าต้องเป็นญาติเท่านั้น แต่ผู้บัญชาการเรือนจำอาจห้ามการแลกเปลี่ยนจดหมายกับบุคคลที่มีธรรมชาติเป็นอาชญากรรม หรือ ผู้ที่อาจจะขัดขวางการรักษาวินัยและคำสั่งของเรือนจำ หรือ ขัดขวางการปฏิบัติงานราชทัณฑ์ (อาทิเช่น สมาชิกของกลุ่มต่อต้านสังคม หรือ แก๊งค์ต่างๆ)

นอกจากนั้นยังไม่มีข้อจำกัดสำหรับความถี่ของการรับจดหมาย แต่สำหรับจำนวนความถี่ในการส่งจดหมายนั้น ผู้บัญชาการเรือนจำอาจมีข้อจำกัดได้บ้าง ในกรณีที่จำเป็นสำหรับการบริหารและการปฏิบัติงานภายในเรือนจำ โดยความถี่อาจไม่น้อยกว่า 4 ครั้งต่อเดือน

ส่วนการตรวจจดหมายที่ได้รับสิทธิพิเศษ การติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังนั้น ได้มีการแบ่งประเภทการปฏิบัติที่แตกต่างหาก สำหรับจดหมายที่ส่งหรือรับระหว่างผู้ต้องขังกับหน่วยงานรัฐระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติที่มีหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และอัยการ ซึ่งระบุไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกัน มาตรา 127 วรรค 2 ว่าเรือนจำอาจไม่ตรวจสอบจดหมายที่เจ้าหน้าที่ของส่งถึงหน่วยงานรัฐระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติ และอัยการหรือทนาย อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่ากฎหมายยังให้อำนาจเรือนจำในการตรวจสอบจดหมายที่ได้รับสิทธิพิเศษนี้ได้ หากเกิดสถานการณ์พิเศษบางอย่าง เช่น หากมีข้อสงสัยว่าไม่ได้เป็นจดหมายจาก/ถึง หน่วยงานรัฐจริง จดหมายจะถูกเปิดโดยเจ้าหน้าที่เพื่อตรวจสอบ แต่จะไม่อ่านข้อความภายในโดยละเอียด⁴¹

⁴¹ คณะกรรมการตรวจจดหมายของผู้ต้องขังในต่างประเทศ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. เล่มเดิม. หน้า 27-28.